

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK II.

DUNAJ, V PETEK 18. VII. 1947

ŠTEV. 42 70)

Borili se bomo do končne zmage,
do svobode v Titovi Jugoslaviji

Pokrajinska konferenca Zveze mladine za Slovensko Koroško

Od 8. do 11. t. m. je bila konferenca Zveze mladine za Slovensko Koroško, katere so se udeležili delegati mladinske organizacije iz vse Koroške. Na konferenci so delegati obširno poročali o življenju in borbi mladine na Koroškem. Na podlagi pregleda dosedanjega dela in poročil, ki so sledila, so dobili udeleženci nove smernice za svoje nadaljnje delo. Konference so se udeležili tudi predstavniki POOF-a s predsednikom dr. Petkom na čelu.

Sekretar POOF-a, tovariš Primožič, je podal obširen in temeljit pregled političnega položaja v svetu in še posebej razvoja borbe za osvoboditev Slovenske Koroške in nakazal nove naloge osvobodilne borbe.

Predsednik svobodne avstrijske mladine (FOEJ) je v svojem poročilu prikazal delo avstrijske mladine in naloge, v katerih je še posebej potrebno sodelovanje slovenske in avstrijske mladine. Zlasti je naglasil pomen borbe za zakon o zaščiti mladine (Jugendschutzgesetz). Ves čas poteka mladinske konference je prihajala do izraza navdušenost in borbenost slovenskih mladincev in mladink. Posebna pozornost je bila vse dni posvečena fizikulturi, tako da so udeleženci dobili tudi osnovne in praktične pojme za organizacijo fizikulturnega dela v mladinski organizaciji.

Pokrajinska konferenca Zveze mladine za Slovensko Koroško je kljub temu, da je zasedala v času, ko je zlasti kmečka mladina izredno zaposlena s poljskim delom, zelo dobro uspela in bo nedvomno močno okrepila zavest in praktično delavnost slovenske mladinske organizacije na Slovenskem Koroškem. S konference so poslali Ljudski mladini Slovenije naslednje pismo:

Mi, koroška mladina, zbrana na mladinski pokrajinski konferenci za Slovensko Koroško, Vam pošiljamo, dragi tovariši in tovarišice v svobodni domovini, najiskrenejše borbene pozdrave. V imenu vse slovenske mladine na Koroškem, se Vam zahvaljujemo za pozdrave, ki ste nam jih poslali s III. kongresa Ljudske mladine Slovenije. Tudi mi smo v borbenem duhu III. kongresa napravili načrt za svoje nadaljnje delo. Prav tako kot vi posvečate vse svoje sile borbi za obnovo in gospodarski dvig domovine v 5 letnem gospodarskem načrtu, prav tako silno in odločno se bomo mi koroški mladinci borili naprej za priključitev k Titovi Jugoslaviji. Nadaljevali bomo brez kompromisa borbo za naše narodnostne pravice, borili se bomo proti fašizmu, ki je ostal in se na novo razvija na Koroškem. Kljub temu, da avstrijske in britanske zasedbene oblasti ščitijo duh nacizma in ovirajo našo borbo, mi ne bomo klonili. Osem naših tovarišev je še danes v raznih zaporih, v Celovcu, Graecu in na Solnograškem, kjer morajo opravljati prisilno delo samo za to, ker so se borili za naše pravice, ker so ponosno nosili slovensko zastavo, razobešali v slovenskih krajih slovenske napise in se borili proti dejanskim napadom fašističnih tolp.

Toda mi bomo še nadalje razobešali slovenske napise, visoko dvignili simbol naše borbe, našo zastavo.

Ne oziraje se na težkoče in pomanjkanje, se bomo borili do končne zmage, do svobode v Titovi Jugoslaviji.

Zivela borba za osvoboditev Slovenske Koroške in priključitev k jugoslovanski domovini.

Zivel naš ljubljani maršal Tito!

Pokrajinska konferenca Zveze mladine za Slovensko Koroško je poslala tudi pismo slovenskim mladincem, obsojenim zaradi udejstvovanja v osvobodilni borbi, v raznih zaporih današnje Avstrije:

Dragi tovariši v zaporu!

Prejmite z druge pokrajinske konference tople borbene pozdrave vseh delegatov mladinske organizacije Sloven-

V imenu vseh žrtev nacizma zahtevamo
za Rainerja smrtno kazen

(Resolucija žrtev nacističnega nasilja vojaškemu sodišču v Ljubljani)

O priliki sodne razprave proti bivšemu »gauleiterju« Koroške, Rainerju in njegovim sokrivcem, so organizacije koroških Slovencev: Društvo bivših slovenskih izseljencev, društvo koroških partizanov in slovenska sekcija koroških internirancev, poslale vojaškemu sodišču v Ljubljani naslednjo resolucijo:

»Vojni zločinec Rainer, ki je skupaj z nekaterimi svojimi sokrivci pred vami na zatožni klopi, da mu v imenu ljudstva sodite za njegove zločine, ki jih je zagrešil nad slovenskim narodom, je prizadejal koroškim Slovincem nešteto težkih žrtev in mnogo nepopisnega gorja.

Kot gauleiter Koroške je hotel zbrisati slovenski značaj naše zemlje in v najkrajšem času s silo ponemčiti Slovensko Koroško. Posluševal se je najbrutalnejših metod germanizacije, od šole in cerkve do ječ, koncentracijskih taborišč in umorov. Pod njegovim vodstvom je velenemško nasilje, ki nas je že desetletja tlačilo, doseglo svoj višek. V tem duhu je skupaj z Maier-Kaibitschem in vsem nacističnim aparatom izvedel množično preseljevanje. Proti zavednim slovenskim družinam in zlasti proti borcem za svobodo so izvajali najostrejšo ukrepe, ki so bili višek nacistične okrutnosti.

Hkrati, ko je bivši gauleiter Rainer pred sodiščem, pa je velika večina nje-

govih sodelavcev še vedno na svobodi, ali celo na odgovornih mestih v javni upravi. Celotni Maier-Kaibitsch, najvidnejši izvrševalec nacističnega nasilja, še ni bil postavljen pred sodišče.

Pričakujemo, da sodna razprava ne bo samo ugotovila krivdo obtožencev, ampak da bo tudi znova razgalila zločine ljudi, ki so bili najbližji Rainerjevi sodelavci in najkrutejši izvrševalci nacističnega nasilja.

Obsodba Rainerja in njegovih pomagačev, mora biti tudi obsodba velenemškega desetletnega nasilja nad koroškimi Slovinci in nacistične miselnosti, ki še ni razkrinkana na Koroškem, ampak dobiva celo vzpodbudo v vodstvu današnje Avstrije in v zadržanju zasedbenih oblasti.

V imenu vseh koroških Slovencev, v imenu ljudstva, ki ga že dolga leta zatirajo ponemčevalci, predvsem pa v imenu vseh žrtev nacizma, v imenu bivših izseljencev, internirancev, vdov in sirot in končno v imenu vseh padlih borcev proti nacizmu, zahtevamo koroški Slovenci za vojnega zločinca Rainerja in njegove sokrivce smrtno kazen.

Društvo bivših slovenskih izseljencev,
Društvo koroških partizanov,
Koroška zveza internirancev,
slov. sekcija.

Bivši avstrijski politični preganjanci obsojajo zavlačevanje
procesa proti Maier-Kaibitschu

V nedeljo, dne 13. t. m., je bila v Celovcu deželna konferenca nekdanjih političnih preganjancev, internirancev v nacističnih taboriščih, ki so se je udeležili delegati iz vseh predelov Koroške. Konference se je udeležil tudi deželni glavar Wedenig.

V diskusiji je prišlo jasno do izraza dejstvo, da bivši politični preganjanci kljub zakonitim določilom ne morejo priti do svojih pravic, ker je javni aparat tako globoko prepojen z nacističnim duhom. Zlasti je to potrdilo poročilo delegatov slovenske sekcije o tem, kakšen je danes v deželi odnos do bivših partizanov in bivših preseljencev in internirancev. Zaradi tega je bila v več so-glasno sprejetih resolucijah postavljena zahteva, da se mora prečistiti uradniški

aparati. V eni izmed resolucij so prisotni odločno zahtevali takojšno in popolno poravnavo škode vsem žrtvam fašističnega preganjanja in materialne olajšave pri podeljevanju koncesij, odmerjanju davkov itd. Soglasno so sprejeli resolucijo, ki so jo predlagali predstavniki slovenske sekcije, v kateri protestirajo proti izpustitvi nacističnih vojnih zločincev in zahtevajo, da se takoj postavi pred sodišče in obsodi na smrt glavni krivec izselitve koroških Slovencev, Maier-Kaibitsch. Nadalje so odposlali deželni vladni resolucijo z zahtevo, da pri zasedbenih oblasteh posreduje, da se čimprej odstranijo vse takojimeno razseljene osebe. Razseljene osebe, ki dosedaj žive še izven taborišč je treba do izselitve spraviti v taborišča, ki morajo biti

Vsi vojni zločinci

KI SO NAD SLOVENSKIM LJUDSTVOM ZAGREŠILI NEŠTETO ZLOČINOV, MORAJO BITI NAJSTROŽJE KAZNOVANI.

ske Koroške. Pri delu na konferenci se vas spominjamo. Vemo, da ste obsojeni krivično in prenašate te žrtve za isto stvar, za katero so doprinali naši hrabri borci-partizani še veliko večje žrtve in dajali svoja življenja. Vedite, da bomo vsi mi, ki smo na svobodi, podvojili svojo moč, da bomo delali tudi za Vas, dokler se ne boste povrnili v borbene vrste naše mladinske organizacije.

Pred nami so velike naloge. Nobeno nasilje nas ne bo strlo. Naša borba je pravična in pripravljeni smo doprinali še mnoge in nove žrtve, da dosežemo popolno svobodo in osvoboditev Slovenske Koroške.

Vsa mladinska organizacija Vas pozdravlja z odločnimi borbenimi pozdravi.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

preko noči skrbno zaprta in zastražena, da bi se prebivalstvo tako zaščitilo pred terorjem teh inozemskih fašistov, ki so postali že izredno nevarni za vso Koroško.

Le s priključitvijo
k FLRJ nam bo dana
popolna svoboda

Okrajni plenum OF Borovlje je s svojega zasedanja dne 5. 7. 1947 poslal komisiji za avstrijsko mirovno pogodbo na Dunaju naslednjo resolucijo:

Koroški Slovenci smo se stoletja borili za svobodo in v zadnji vojni proti fašizmu na strani zaveznikov zagrabili za orožje. Zato zahtevamo, da se ugotovi naša zahteva po priključitvi Slovenske Koroške k FLRJ. Le s priključitvijo k naši materinski zemlji Jugoslaviji nam bo dana popolna svoboda, za katero smo prelili mnogo krvi in žrtvovali veliko število mladih življenj.

Mi koroški Slovenci smo bili edini v mejah bivše Avstrije, ki se nismo ustrašili ne žrtev ne trpljenja, temveč smo gledali z jasnim in vedrim obrazom smrti v oči. Zato je tudi fašizem predvsem nas preganjal in nas hotel popolnoma uničiti.

Vendar moramo ugotoviti, da se tudi danes ni prav nič spremenilo. Zapi-ramo naše borce, delajo hišne preiskave, našim popolnoma slovenskem ozemlju ne dovolijo niti enega slovenskega napisa, našo mladino pa ponemčujejo še vedno isti učitelji, ki so to delali že v prvi avstrijski republiki in potem za časa Hitlerja.

Zaradi teh dejstev odločno zavračamo stanja na Koroškem ter zahtevamo, da se da zastopnikom slovenskega ljudstva na Koroškem možnost, da obrazložijo resnični položaj in našo neizpodbitno zahtevo po priključitvi k FLRJ Jugoslaviji.

V krvavi borbi prekaljeni in kot jeklo trdi smo se in se bomo borili še naprej vse dotlej, dokler ne bomo dosegli popolne svobode v Ljudski republiki Sloveniji v Titovi Jugoslaviji.

Vsem članom mladinske delovne
brigade Fr. Tavčmana - Lenarta

Avstrijske oblasti so dovolile potovanje na mladinsko progo Šamac-Sarajevo. Potni listi bodo izstavljeni še v teku prihodnjega tedna. Zato naj vsak čimprej pripravi vse potrebno, kakor smo poročali v predzadnji številki.

Sovjetska zveza proti ustanovitvi obmejne komisije na grški severni meji

Na seji Varnostnega sveta OZN je sovjetski predstavnik Gromiko podal izjavo k poročilu posebne komisije Varnostnega sveta za Grčijo. Gromiko je naglasil neutemeljenost obtožb grške vlade, s katerimi je skušala krivdo za partizansko gibanje v Egejski Makedoniji prevladati na Jugoslavijo in Bolgarijo. Glavni dokazi grške vlade, je dejal Gromiko, so vzeti iz nekaterih jugoslovanskih listov, ki so izražali občutke solidarnosti in sočutja s položajem ljudstva v Egejski Makedoniji.

Partizansko gibanje je naravni odpor makedonske in albanske manjšine proti nasiljem žandarmerije, vojske in različnih tolp, ki so jih hoteli uničiti.

Izjave makedonskih prič so potrdile, da grške oblasti niso napovedale vojne samo makedonski narodni kulturi s tem, da so zaprle makedonske šole in prepovedale uporabo makedonskega jezika, ampak da so hotele iztrebiti makedonsko ljudstvo, ki šteje več kot 250.000 ljudi. Grški vojaki in žandarji so s sodelovanjem desničarskih elementov v lanskem letu porušili in požgali številne makedonske vasi. Več kot 20.000 Makedoncev je zbežalo v Jugoslavijo, 10.000 v Bolgarijo. Te ljudi označuje grška vlada za partizane in obtožuje svoje sosede, ker so tam našli zavetišče.

O težkem notranjem položaju v Grčiji je Gromiko dejal, da se ne izboljšuje, ampak slabša. Od meseca marca do junija t. l. so izredna sodišča v Grčiji izrekli 214 smrtnih obsodb in od tega so 150 oseb že usmrtili. Pri tem so usmrtili tudi žene.

Težaven notranji položaj v Grčiji in odnosi med Grčijo na eni in Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo na drugi strani so v največjem delu uspeh inozemskega vmešavanja v notranje zadeve Grčije. Poslabšanja položaja v Grčiji se ne more skriti s predlogom za ustanovitev obmejne nadzorne komisije in zato ta ameriški predlog ne more služiti normalizaciji odnosov med Grčijo ter Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo.

Sporna vprašanja med Grčijo in njenimi severnimi sosedi se lahko rešijo brez komisije, z neposrednimi pogajanjem. Predstavniki Jugoslavije, Bolgarije in Albanije so se ugodno izrazili o sklenitvi novih obmejnih določil med tem ko grški predstavnik ni zavzel takšnega stališča.

Gromiko je končal svoj govor z izjavo, da se Sovjetska zveza ne more strinjati s predlogom ZDA za ustanovitev obmejne nadzorne komisije.

Pogodba z ZDA ogroža neodvisnost Avstrije

Visoki komisar SZ za Avstrijo generalni polkovnik Kurasov je na seji Medzavezniškega sveta, dne 10. julija, protestiral proti temu, da Združene države Amerike zlorabljajo težave avstrijskega gospodarstva in bedo avstrijskega ljudstva za to, da stavljajo Avstriji za svojo gospodarsko pomoč pogoje, s katerimi jo potiskajo v vedno večjo odvisnost. To nasprotuje sklepom Moskovske deklaracije o vzpostavitvi Avstrije kot svobodne in neodvisne države.

Kurasov je med drugim dejal, da pogodba, ki sta jo sklenili Amerika in Avstrija 25. 6. 1947, ustvarja izredni sistem nadzorstva in vmešavanja v avstrijsko gospodarsko razmere. Omenjena pogodba krši tudi dogovor zaveznikov o nadzorstvu nad Avstrijo, ki so ga sklenili visoki komisariji 28. junija 1946.

Poudaril je predvsem naslednje člene ameriško-avstrijske pogodbe, ki dokazujejo, da ta pogodba resnično ogroža gospodarsko neodvisnost Avstrije:

Člen 2. točka A določa, da mora avstrijska zvezna vlada razdeliti vse ameriške pošiljke za pomoč avstrijskemu ljudstvu pod neposrednim nadzorstvom zastopnikov Združenih držav in v skladu s pogoji, ki jih stavlja ta pogodba.

Po členu 4. točka C bo morala avstrijska zvezna vlada redno poročati zastopnikom ZDA o načrtih in napredovanju proizvodnje ter dati pregled domače proizvodnje, v kolikor je ta namenjena za dobavo na katerem koli področju Avstrije.

Člen 7. točka B določa, da bo avstrijska zvezna vlada predložila na zahtevo zastopnikov ZDA točna poročila o proiz-

vodnji, uporabi in razdelitvi, o uvozu in izvozu vsega blaga, ki se tiče domače potrošnje.

»V tej zvezi bi poudaril« je dejal generalni polkovnik Kurasov, »da omejenji pogoji za ameriško pomoč ne kršijo samo sklepov novega kontrolnega dogovora, ampak da niso nič drugega kot dokaz, da vlada ZDA ne zaupa Avstriji.

Sovjetsko zastopstvo v Medzavezniški komisiji za Avstrijo, ki pozna in razume bedo avstrijskega ljudstva in težave pri obnovi avstrijskega narodnega gospodarstva, je pazljivo spremljalo vsako akcijo za pomoč Avstriji, in se je udeležilo s prijateljskim razumevanjem, če sta bili njena izvedba in nadzorstvo nad njo podrejeni neposredno avstrijskim oblastem in če ni pomenila vmešavanja v notranje gospodarske zadeve in ni kršila na novo vzpostavljene neodvisnosti Avstrije.

Generalni polkovnik Kurasov je zahteval, da se razveljavijo tisti pogoji ameriško-avstrijske pogodbe o gospodarski pomoči za Avstrijo, ki nasprotujejo Moskovski deklaraciji in dogovorom zaveznikov in ki ogražujejo neodvisnost Avstrije.

Visoki komisar SZ generalni polkovnik Kurasov je poslal tudi zveznemu kanclerju inž. Figlu pismo, v katerem ga opozarja, da pogoji avstrijsko-ameriške pogodbe niso v skladu z moskovsko deklaracijo o Avstriji in s sklepi zavezniških sil o vzpostavitvi neodvisne Avstrije. Sovjetsko vrhovno poveljstvo jih zato ne more smatrati kot zakonite, niti jih upoštevati.

Konferenca v Parizu

V torek, dne 15. t. m., so v Parizu končali konferenco, na kateri je sodelovalo 14 evropskih držav. Kakor znano so Jugoslavija, Poljska, Čehoslovaška, Madžarska, Romunija, Bolgarija, Albanija in Finska odklonile sodelovanje na tej konferenci. Kljub opominom Washingtona, Bevin in Bidault nista uspela, da bi k temu sestanku pritegnila čim več evropskih držav.

Nihče se ne čudi da so na konferenci sodelovale Grčija, Turška, Portugalska, Avstrija, Italija in Irska. Možnosti teh držav, da bi kaj doprinesle k obnovi Evrope, so izredno majhne.

Kakšna usoda pa čaka te dežele, ki so pripravljene, da se zaupajo novi ameriško-britansko-francoski organizaciji, pa

se vidi že na primeru Turčije. V turškem gospodarstvu so že vidni prvi znaki ameriške »pomoči«: mnoge panoge turške industrije so morale svojo proizvodnjo občutno omejiti, ker se ne morejo zoperstavljati poplavi ameriških pošilk. Grčija, Turčija in Italija so se v finančno mrežo ZDA tako zapletle, da so prisiljene, proti lastnim državnim koristim iti po današnji poti Združenih držav, ki vodi neizbežno v pogubo.

Niso vsi udeleženci konference v enakem položaju. Tu so na primer skandinavske države. Da bi se izognila devizni krizi, je Švedska ukinila uvoz manj važnih predmetov iz ZDA. Ameriški trgovci pa so na ta somostojni ukrep ostro odgovorili. Švedska je morala popustiti in skleniti z Združenimi državami po-

godbo, ki je v očeh švedske javnosti izsiljevanje. Ta pogodba podreja švedsko trgovino nadzorstvu dolarja in otežuje švedski blagovni promet z drugimi državami, zlasti z Anglijo in Švico.

Te žalostne izkušnje pa tudi objasnjujejo zelo neodločne in boječe pri držke, s katerimi so te države izrazile svoje pripravljenost, da sodelujejo pri Marshallovem načrtu.

Jugoslavija hoče ohraniti gospodarsko in politično neodvisnost

Kakor znano je vlada FLR Jugoslavije odklonila svoje sodelovanje na konferenci v Parizu. Na povabilo angleške in francoske vlade je jugoslovanski zunanji minister Stanoje Simić predal veleposlanikom Velike Britanije in Francije odgovor jugoslovanske vlade, v katerem so naslednje tri glavne točke:

1. V želji, da bi sodelovala pri delu za pravično in odgovarjajočo uporabo pomoči, ki jo je vlada ZDA ponudila za obnovo v vojni opustošenih evropskih držav, je vlada FLRJ v svoji noti od 28. junija 1947 zaprosila, da bi sodelovala v predrazgovorih, ki naj bi določili načela in konkretne oblike organiziranja te pomoči. Razumljivo je, da bi bila končna odločitev o sodelovanju ali ne-sodelovanju vlade FLRJ odvisna od uspehov teh pripravljanih posvetovanj. Zato smatra vlada FLRJ, da ne more sodelovati v organizaciji, ki je bila že vnaprej sklenjena samo med Veliko Britanijo in Francijo, ker ni v skladu z načeli običajnega sodelovanja med neodvisnimi državami. Vlada FLRJ se čudi, da sta vladi Velike Britanije in Francije začeli s tako akcijo za gospodarsko obnovo Evrope, ki v resnici onemogoča enakovredno udeležbo ravno državam, ki so

Po vsem tem ni ravno čudno, če je pariški list »France Presse« že na predvečer konference zapisal: »Kakor izgleda, se bo konferenca začela v izredno težkem položaju.«

In res se je konferenca že po treh dneh brez vidnih uspehov končala. Predstavniki držav, ki so sodelovale na konferenci so izvolili šest odborov, ki bodo z delom nadaljevali.

bile v vojni najbolj opustošene in med katerimi je nedvomno tudi Jugoslavija.

2. Vlada FLRJ ne more privoliti na predlog, podan v pismu od 4. julija, ker bi njegova uresničitev dovolila nekaterim silam, da bi se vmešavale v gospodarsko politiko drugih držav, s čimer bi ogrozila njihovo gospodarsko in politično neodvisnost.

3. V pismu predloženi program spravlja v nevarnost gospodarske pogoje mirovnih pogodb, posebno določbe pogodb, ki zadevajo Nemčijo, kakor tudi iz mirovnih pogodb izhajajoče obveze in dogovore, zlasti če države, ki pariško konferenco organizirajo, vztrajajo, da se te akcije udeležijo tudi zapadna področja Nemčije.

Vlada FLRJ je v duhu mednarodnega sodelovanja sklenila za daljšo dobo številne gospodarske pogodbe in z lastnimi sredstvi doprinesla k obnovi svojega uničenega gospodarstva. Zato ne more sprejeti kot program za obnovo Evrope program, ki onemogoča, da bi države, ki so v vojni največ trpele, podale svoje stališče, program, ki bi dejansko onemogočil obnovo njenega gospodarskega življenja.

BIVŠI PREDSEDNIK MADŽARSKE O MARSHALLOVEM NAČRTU

Bivši predsednik republike Madžarske in sedanjí madžarski opolnomočeni minister v Parizu Michail Korolyi, je o priliki svojega obiska v Beogradu imel tiskovno konferenco, na kateri je med drugim izjavil: »Koaliicijska vlada Madžarske želi dobre odnose s svojimi sosedi in s Sovjetsko zvezo. S pomočjo Sovjetske zveze in Rdeče armade je madžarsko ljudstvo dobilo prvič pravo demokracijo in mali kmet prvič zemljo. S pomočjo, Rdeče armade je bila v Madžarski zrušena oblast reakcionarnih sil. Zaradi tega so med Madžarsko in Sovjetsko zvezo prijateljske vezi.«

V zvezi z odklonitvijo Madžarske, da bi sodelovala na konferenci v Parizu je Karolyi dejal: »Nemogoče je, da bi Sovjetsko zvezo izločili pri načrtu evropske obnove. Madžarska ne more sodelovati na konferenci, na kateri niso zastopane vse velike sile. Smatramo, da je nemogoče zgraditi novo Evropo, če ena velikih sil ne sodeluje na konferenci.«

Na vprašanje, če bo Marshallov načrt Evropo razcepil namesto zedinil, je Karolyi odgovoril: »Mi ne moremo pristopiti k tej organizaciji, ker bi se morali odpovedati pogodbam, ki smo jih sklenili.«

Na koncu je Karolyi dejal, da Marshallov načrt vključuje tudi Nemčijo, in to tako, da lahko omogoči gospodarsko in vojaško okrepitev Nemčije, ki bi bila potem znova v stanju, da napade male države. Amerika je že enkrat vložila ogromno denarja v nemško industrijo, pozneje pa je bila prisiljena, da je vrgla na Nemčijo na tone bomb.

POLITIČNE VESTI

Vlade Poljske, Jugoslavije in Romunije so obvestile francosko ministrstvo zunanjih zadev, da se ne bodo udeležile pariških posvetovanj o »evropskem sodelovanju« in »Marshallovem načrtu«, Poljska in Jugoslavija bi radi sprejeli ameriške kredite in bi tudi izpolnili odgovarjajoče pogoje. Vendar pa dajeta prednost neposrednim pogajanjem posredovalca.

V Franciji se še širi val stavk. Delavci skoraj vseh francoskih rudnikov so stopili v stavko in zahtevajo poviša-

nje mezd in zmanjšanje delovnega časa. Francoska vlada tem zahtevam v začetku ni hotela ugoditi, vendar je zaradi vztrajnosti stavkajočih morala privoliti v sporazum s sindikati, ki predvideva dnevni dodatek 60 frankov in krajši delovni čas. Stavka nameščencev francoskih bank pa še vedno traja.

V mesecu juniju se je vrnilo iz Sovjetske zveze 20.000 madžarskih vojni ujetnikov. V juliju jih bo prišlo naslednjih 30.000.

Drobne novice

Za izpolnitev petletnega načrta LR Hrvatske bodo vložili 25 milijard 475 milijonov dinarjev. Od te vsote bo šlo skoraj 8 milijard din za industrializacijo in elektrifikacijo in 3 milijarde za kmetijstvo. Proizvodnja zvez. in republiške in industrije bo narasla od 7 milijard din v letu 1939 na 32 milijard v letu 1951. Petletka predvideva izgradnjo novih industrijskih panog, med njimi proizvodnjo elevatorjev, parnih kotlov, motornih koles, gradbenih strojev in fotografskega materiala. Velike površine zemlje bodo meliorirali, tako da bo površina za industrijske rastline povečana za 135.000 hektarjev, za krm. rastline in povrtnino za 435.000 ha. Za gradnjo šol in zdravstvenih in socialnih ustanov bodo izdali skoraj tri milijarde dinarjev. Od 1918. l. do 1938. l. je industrija v Hrvatski narasla letno za okrog 225 milijonov dinarjev. Med petletko pa bo narasla na leto za milijardo in 125 milijonov din. Tako bo samo republiška industrija Hrvatske brez zvezne industrije rastle petkrat hitreje kakor celotna hrvatska industrija pred vojno.

Letos bo v početniških kolonijah na planinah in ob morju Jugoslavije prebilo svoje šolske počitnice več kot 56.000 otrok iz vseh ljudskih republik Jugoslavije. Te početniške kolonije so pripravili zvezni komite za socialno zaščito in republiški komiteji ob pomoči množičnih organizacij. Prednost v početniških domovih imajo revni otroci, vojne sirote in otroci delavcev.

Letos bodo zgradili v LR Makedoniji okrog 100 novih ljudskih šol, več srednjih in strokovnih šol in novo filološko fakulteto v Skoplju. Za ta dela je bil odobren kredit 164 milijonov dinarjev. Mnogo ljudskih šol bodo zgradili v šip-tarskih (albanskih) vaseh, kjer dosedaj ni bilo nobene šole.

Slovensko ljudstvo sodi svoje krvnike

Sodna razprava proti Rainerju in drugim vojnim zločincem v Ljubljani

V četrtek, 10. t. m., se je ob 8 uri zjutraj pred vojaškim sodiščem v Ljubljani začela razprava proti nacističnim vojnim zločincem na čelu z Rainerjem.

Po ugotovljeni identiteti je vojaški tožilec začel čitati obtožnico, v kateri je uvodoma naglasil, da je nacistična stranka v svojem programu izvrševala vsa nasilstva nemškega in avstrijskega imperializma, ter jih oblikovala v borbo za »živiljski prostor«, ki ga je nameravala razširiti na račun slovanskih narodov. Nacistična stranka je zato potrebovala močno vojsko, ki ji je vcepljala politični fanatizem in mržnjo do vsega kar je nemško in kar bi zato brezpogojno moralo izginiti. Poleg vojske je bila na zasedenem ozemlju potrebna tudi močna policijska in obveščevalna organizacija, katero je tvoril ves nacistični upravni aparat, ki je bil tako le člen zločinskih organizacij nacizma.

Te organizacije so zasledovale epoten cilj. Napraviti deželo nemško, slovensko prebivalstvo pa iztrebiti. Te organizacije in formacije so na slovenskem ozemlju zagrešile nešteto vojnih zločinov in so zato zločinske. Obtoženci kot njihovi funkcionarji so idejni pobudniki, organizatorji, naredbodajalci, zasnovatelji ali izvrševalci in zato odgovorni za vsa zločinstva storjena na okupiranem ozemlju, ki so jih zagrešili sami ali pa njihove podrejene zločinske formacije.

Rainer, pobudnik nasilja nad slovenskim narodom

Obtoženi Rainer Friedrich je kot zagrižen avstrijski nacist 1. decembra 1941 prevzel vodstvo nacistične stranke na Koroškem in na Gorenjskem, kot takoj imenovani gauleiter NSDAP, bil na tem področju državni namestnik, šef civilne uprave za okupirano Gorenjsko, državni obrambeni komisar in poverjenik državnega komisarja za utrjevanje nemštva, od septembra 1943 po posebnem Hitlerjevem nalogu vrhovni komisar za Jadransko Primorje.

S svojim nacističnim aparatom je izvajal teroristične ukrepe proti svobodoljubnemu slovenskemu ljudstvu ter usmerjal zločinsko dejavnost vseh ostalih okupacijskih organov.

Nad okupiranim prebivalstvom je kot pobudnik, organizator in naredbodajalec izvajal uničevalni teror z množičnimi aretacijami, prisilnim izseljevanjem in odgoni slovenskega ljudstva v taborišča ter na prisilno delo, požiganjem vasi, streljanjem talcev, umori, plenjenjem in uničevanjem javne in zasebne imovine, izrekanjem skupinskih kazni in nečloveškim ravnanjem s priporniki ter vojnimi ujetniki. Med drugim je odgovoren za naslednja kazniva dejanja:

Pod dosmrtno kaznijo je prepovedal slovensko pisanje imen. Z zakonom je prisilil mladino v »Hitlerjugend« in gorenjskemu prebivalstvu samovoljno vsilil nemško državljanstvo. Izkoriščujoč neomejeno pooblastilo je obtoženi Rainer zavednim Slovincem zaplenil na stotine domačij, njihove družine pa poslal v taborišča. Za vodjo svojega urada za utrjevanje nemštva je postavil svojega zaupnika Maier-Kaibitscha, ki je že pred vojno kot vodja »Kärntner Heimatbunda« in vodja Gaugrenzlandamta dokazal, da je izkušen zatiralec Slovencev na Koroškem.

Podrejenim deželnim svetnikom in okrajnim vodjem je dajal navodila za popolno kulturno, finančno in gospodarsko uničenje slovenskega naroda ter od Himmlerja zahteval okrepitev policijskih in vojaških edinic, ki so na Slovenskem izvajale najstrašnejši teror. Požgale in uničile so nešteto slovenskih vasi. Pobile, po dotedanjih ugotovitvah 864 talcev, dočim število žrtev v resnici znaša več tisoč. V času Rainerjevega delovanja na Gorenjskem je bilo samo v zaporih v Begunjah zaprtih okrog 10.500 Slovencev, ki so bili povečini odvedeni v uničevalna taborišča.

Obtoženi Rainer je po načrtih soobtoženega Glaserja pričel z izseljevanjem Slovencev, kar pa mu med okupacijo

zaradi močnega odpora narodno osvobodilnega gibanja ni uspelo povsem izvesti. Zato je dokončno preselitev Slovencev nameraval izvesti po končani vojni.

Ostali zločinci

Obtoženi Glaser Helmut, avstrijski državljani, je bil 1. 1941 premeščen iz Krakova v Celovec in je bil pred napadom na Jugoslavijo imenovan za vodjo preseljevalnega štaba za Gorenjsko s sedežem na Bledu. Tedaj je bila v Celovcu konferenca pod vodstvom Himmlerja, ki je v Hitlerjevem imenu izjavil, da bodo po nemškem napadu na Jugoslavijo Gorenjska, Mežiška dolina in Štajerska priključene k Nemčiji, slovensko ljudstvo pa izseljeno v treh zaporednih valovih. Izvedba teh sklepov je bila poverjena obtožencu Glaserju, ki je takoj po okupaciji organiziral na Bledu preseljevalni štab.

Kot organizator in odgovorni vodja preseljevalnega štaba, je obtoženi Glaser odgovoren za izselitev 2.100 Slovencev julija leta 1941 v Srbijo. Izvedel je podelitev preostalega slovenskega prebivalstva na Gorenjskem na osnovi fašističnih rasnih določil in njegove nacionalne zavednosti. Rasno so ga delili na štiri skupine, politično pa ga klasificirali na pet skupin, od katerih je ocena 5 pomenila, da mora dotični v koncentracijskem taborišču končati v krematoriju.

Obtoženi Kübler Ludvik je decembra leta 1943 postal poverjenik takojimeno vane jadranske operativne cone in bil pri svojem zločinskem delovanju tesno povezan s soobtoženim Rainerjem. Z brezobzirno kršitvijo mednarodnih predpisov, je nad okupiranim prebivalstvom in proti borbem narodno osvobodilne vojske izvajal uničevalni teror in najstrašnejše zločine. Februarja leta 1944 je vsem podrejenim izdal korpusno povelje, naj ubijajo ujetе partizane, streljajo in obešajo vsakogar, ki bi na kakršen koli način pomagal narodno osvobodilni vojski.

Obtoženi Hans von Hässlin je bil komandant 188. divizije gorskih lovec na ozemlju jadranske operativne cone, kjer je zagrešil številne zločine. Tako so maja leta 1944 njegove čete skupaj s SS-oddelki in fašisti požgale vasi Tominje, Pregarje in Preloze, morili civilno prebivalstvo ter samo v vasi Tominje vrgli v goreče hiše 38 oseb, med njimi tudi starčke in otroke, ki so živi zgoreli v gorečih domovih.

Obtoženi Kristl Heinrich je bil komandant 139. polka v Postojni, kjer je izvajal nepopisni teror. K 50 nedolžnim žrtvam strahotnega zločina v ulici Ghega v Trstu 23. 4. 1944 je dodal večje število ljudi, katero so prijele njegove edince. Njegove enote so decembra 1943 ubile 7 ujetih borcev narodne osvobodilne vojske, od januarja do junija 1944 pa 15 ujetih borcev.

Obtoženi Flekner Hans je bil komandant 13. SS policijskega polka v Borovljah, od koder je vodil vrsto akcij proti partizanom in terorističnih pohodov proti slovenskemu prebivalstvu.

Obtoženi Neuber Günther je marca leta 1944 kot namestnik komandanta 1. bataljona 28. SS policijskega polka prišel v Kranj, odkoder je vodil stalne akcije proti partizanom in teroriziral civilno prebivalstvo.

Obtoženi Vogt Josef, je že pred vojno kot vodja referata glavnega gestapovskega urada 4 v takozvanem RSHA-ju v Berlinu vodil boj proti demokratičnim silam v Nemčiji in vsej Evropi. Prevzel je 1. 7. 1942 urad komandirja SIPO in SD na Bledu. S svojim vohunskim in gestapovskim aparatom je storil vrsto najtežjih zločinov nad slovenskim prebivalstvom.

Po svojem krvniškem poslu na Gorenjskem je postal komandant SIPO in SD v Mariboru, kjer je med številnimi drugimi zločini dal nalog za ustrelitev preko 200 talcev. Kot dobri poznavalci razmer na Štajerskem so avstrijski gestapovci kot Wiegele, Zangl, Winkler, Wohinz, Markreither, Gaida, Ferlei in šte-

vilni drugi bili najzvestejši krvniški pomagali zločince Vogta.

Obtoženi Doujak Hermann, avstrijski državljani, je kot politični komisar v Radovljici, deželni svetnik v Kamniku in Rösenerjev svetovalec v Ljubljani izvrševal nacistič. načrt iztrebljenja slovenskega naroda. Sodeloval je pri nasilni preselitvi 271 Slovencev iz radovljiškega okraja v Srbijo. 1. 7. 1942 se je s soobtoženim Vogtom in drugimi udeležil konference na Bledu, kjer so sprejeli sklep o izvedbi poostrenih terorističnih ukrepov proti Slovincem.

Obtoženi Hradecky Franc, avstrijski državljani, je bil od začetka okupacije policijski komisar v Škofji Loki. Od januarja do junija 1942 okrajni vodja NSDAP in takozvani Bezirksführer KVB ter okrajni vodja za vso Gorenjsko. V škofjeloškem okraju je po šolah namestil avstrijske nacistične učitelje in deportiral v Srbijo 330 Slovencev. Odgovoren je za zločine v škofjeloškem in radovljiškem okraju, kjer je dal aretirati nad 1000 oseb, od katerih je bilo 197 ubitih kot talci, 151 odgnal v uničevalna taborišča in njihove usode še danes niso znane, 220 pa odgnal na prisilno delo. Novembra 1943 je prevzel organizacijo in vodstvo »Sonderkomande Adria« v Trstu, ki je poleg agitacije in propagande proti osvobodilnemu gibanju opravljala spionsko službo. Povezal se je z raznimi visokimi cerkvenimi dostojanstveniki v Italiji, med drugim tudi s tržaškim škofom Santinom, ki je pozval ljudi na sodelovanje in gradnjo utrdbe v okviru takozvane »polakcije«.

Obtoženi Hochsteiner Walter, zagrižen avstrijski nacist, je postal 1. julija 1942 okrajni vodja NSDAP v Radovljici in bil imenovan za glavnega vodja NSDAP zasedenega ozemlja Gorenjske, za okraj Radovljica in Kamnik. V letu 1944 pa je bil imenovan za okrajnega vodjo v Kranju. Rainerju in drugim zločincem je predlagal uporabo čim ostrejših ukrepov proti slovenskemu ljudstvu in nad njim izvajal nepopisni teror. Sodeloval je pri vseh ukrepih za fizično iztrebljenje slovenskega prebivalstva, pri zaplembi imovin in drugih zločinih. Soodgovoren je za streljanje 625 talcev, 2800 umorov, 2700 internacij, 3600 deportacij, 4600 odgonov na prisilno delo in nad 10.000 aretacij. Od aprila 1944 je bil pooblaščenec državnega komisarja za utrjevanje nemštva, vodja za preselitev Slovencev in naseljevanje Nemcev na slovenskem ozemlju.

Obtoženi Kuss Leon, avstrijski državljani je bil okrajni vodja nacistične stranke v Kranju, in je bodisi sam bodisi kot organizator in naredbodajalec zakrivil več vojnih zločinov.

Obtoženi Gerlah Reinhold je bil organ Gestapa na Bledu pri komandirju SIPO in SD. S podrejenimi gestapovci je teroriziral slovensko ljudstvo, odredil aretacije, mučenja svojih žrtev, moril in preseljeval slovensko prebivalstvo.

Obtoženi Müller Franc se je takoj po kapitulaciji Jugoslavije udinjal pri nemškemu okupatorju ter 6. 7. 1941. leta stopil v službo pri okrajnem vodstvu KVV v Kamniku, kot vodja personalnega nato pa propagandnega oddelka. V letu 1942 je bil sprejet v Gestapo. Svoje zločine je izvrševal v Kamniku, Litiji in Ljubljani kot SS-Unterscharführer.

Zločinski načrti za uničenje slovenskega naroda

Z obrazložitvijo obtožnice je javni tožilec ugotovil, da je bil marca 1941 v Celovcu sestanek med Himmlerjem, Kutscherom in drugimi nacističnimi vodji. Na tem sestanku je Himmler povedal, da je Hitler odredil, da bo slovensko ozemlje, severno od Ljubljane, po napadu na Jugoslavijo, priključeno Nemčiji, slovensko ljudstvo pa izseljeno v treh zaporedno sledečih valovih, najpreje vsa inteligenca, nato prebivalstvo naseljeno po letu 1919, a na koncu vsi ljudje iz 20 km širokega obmejnega pasu.

Nemški okupator, ki je potem spoznal,

da z izseljevanjem in ostalim terorjem ne more uničiti slovenskega ljudstva, se je hotel poslužiti nacistične organizacije »Kärntner Volksbunda«, ki naj bi bila sredstvo za prisilno ponemčevanje prebivalstva, po vzoru tako imenovanega »Kärntner Heimatbunda«. »Kärntner Heimatbund« je bila znana organizacija vseh pangermanistov, v službi napadnega nemškega imperializma, ki so hoteli s politiko, upravnim gospodarstvom in terorističnimi sredstvi ponemčiti Slovensko Koroško. Vrhovni vodja te teroristične organizacije je bil Maier-Kaibitsch, njegovi sodelavci in pomagači pa vsi koroški šovinisti brez razlike strankarskega stališča, vključno cerkvena in posvetna oblastva. Bil je predhodnica nacizma, po anšlusu tudi proglašen za nacionalno organizacijo. Maier-Kaibitsch pa zaradi svojih zaslužnih del v korist nacizma nagrajen z vpoklicem v prvo nacistično deželno vlado.

Slovensko ljudstvo na Gorenjskem pa ni nasedlo tem nacističnim naklepom, ampak še bolj razplamtelo osvobodilno gibanje in stem preprečilo nacistično izseljevanje.

Nadaljni urad, ki se ga je nacizem posluževal za izvedbo svojih zločinskih načrtov, je bil urad za utrjevanje nemštva, ki ga je vodil Himmler. Naloga državnega komisarja za utrjevanje nemštva je bila: izgon vseh tujih narodnosti z ozemlja velike Nemčije in naselitev okupiranega ozemlja, ki so ga Nemci smatrali za svoj »živiljski prostor« z Nemci. Po Himmlerjevem nalogu je bilo ustanovljeno tudi pooblaščenstvo državnega komisarja za utrjevanje nemštva na okupiranem slovenskem ozemlju. Za vodjo tega urada je postavil svojega zaupnika Maier-Kaibitscha. Obtoženi Rainer je v svoji osebi združeval vrhovno upravo, zakonodajno sodno oblast ter imel neomejeno pravico izvajati zakone in odredbe in celo podeljevati nemško državljanstvo. Sodbe so se izrekale v imenu šefa civilne uprave. Odgovoren je bil edino Hitlerju, kot führerju. Zato je polno odgovoren za vse ukrepe nemških izvršilnih organov na zasedenem ozemlju Slovenske Koroške in ostale Slovenije, za ves čas svojega zločinskega delovanja. Tudi vsi ostali obtoženci, ki so izvršili neštete in mnoge druge vojne zločine, odgovarjajo za vsak posamezni zločin, ki ga je zagrešil kateri koli pripadnik nacističnih zločinskih formacij.

Za priključitev Avstrije k Nemčiji je bila večina avstrijskega prebivalstva

Po čitanju obtožnice, ki so jo prisotni očitno odobraval, je sodišče pričelo z zasliševanjem obtoženca Rainerja.

Na predsednikovo vprašanje, je obtoženec povedal, da je bil rojen na Koroškem, kamor se je preselil njegov oče, ki je bil avstrijski učitelj. Vsi člani njegove družine, tako oče, mati, sestra in brat so bili zagriženi nacisti in člani NSDAP. Sam je dobil program nacistične stranke že leta 1925, takoj, ko je izšel in hkrati tudi ostalo nacistično propagandno literaturo.

Predsednik: Kako ste program dobili v Avstrijo?

Obtoženec: Tudi v Avstriji je bila nacionalsocialistična stranka, ki je propagirala ta program. Stranka je bila dovoljena.

Obtoženec je postal član stranke leta 1930, takrat ko se je iz majhne stranke razvilo veliko gibanje.

Predsednik: Do kakšne velikine je to gibanje naraslo do leta 1938 z ozirom na odstotek avstrijskega prebivalstva?

Obtoženec: Po simpatijah se mora reči 80 do 90 % vsega prebivalstva.

Predsednik: Ali se lahko anšlus smatra kot osvoboditev ali okupacija Avstrije po nemški vojski?

Obtoženec: Samo kot osvoboditev.

Predsednik: Ali se to pravi, da je bila za priključitev Avstrije k Nemčiji večina avstrijskega prebivalstva?

Obtoženec: Da!

(Nadaljevanje na 6. strani)

Mi ogenj smo, jeklo in kovači,
pravico kujemo, svobodo v to celino,
vsak pravi človek kuje, dela z novimi
zidarji,
svobodno našo novo domovino!

Po naši zemlji

Slovenska kulturna prireditev v Radišah

V nedeljo, 13. t. m., je bila v Radišah zelo uspela kulturna prireditev Slovenske prosvetne zveze. Po udeležbi je bila to ena največjih prireditev te občine v zadnjem času.

Na sporedu so bili pevski zbor iz Radiš, iz Kotmare vasi in igra Blaža Singerja »Naša pot«, v kateri so nastopali igralci iz Kotmare vasi. Ob igri, ki je vzeta iz življenja in borbe koroških Slovencev, so udeleženci obujali spomine na leta partizan. borbe, ki smo jih tudi v teh predelih doživljali koroški Sloven-

ci v vseh oblikah z njenimi žrtvami in uspehi.

Ob prireditvi je sekretar POOF-a, tov. Primožič v svojem govoru prikazal v širših obrisih pot vsega slovenskega naroda v stoletjih borbe za svobodo. Še posebej je orisal potek borbe koroških Slovencev, ki uči, da je ta pot pravilna, da je vredna vseh velikih žrtev, ki so še potrebne za svobodo Slov. Koroške.

Ves program so spremljali izrazi velikega navdušenja udeležencev in manifestacije za priključitev k svobodni domovini Jugoslaviji.

Krajevni plenum OF na Brnci

Na Brnci je bil v nedeljo, 13. t. m., krajevni plenum OF, na katerem je stari odbor polagal račune za svoje delo od zadnjega plenuma. Delegat okrajnega odbora OF Beljak tov. Kaki Maks je podal pregled političnega položaja in pokazal uspehe, ki jih je prinesla naša antifašistična borba, borba za osvoboditev in priključitev koroških Slovencev k FLRJ. Čeprav poskuša reakcija, da bi nas v naši borbi ovirala, da bi nas uspavala in ukanila za že priborjene pravice, ji to nikdar več ne bo uspelo. Žrtve in trpljenje koroških Slovencev v komaj končani vojni so bile predragocene, da bi se jim mogli in smeli kdaj odpovedati ali jih zatajiti. Danes naša borba ni več samo borba za ohranitev, ampak je neizprosna boj za napredek in popolno svobodo!

Plenum je soglasno sprejel resolucijo komisiji za avstrijsko mirovno pogodbo na Dunaju, v kateri zahtevajo v imenu vseh antifašistov, da se Slovincem končno popravijo krivice, ki so jih utrpeli pod fašistično okupacijo ter da se kaznujejo vojni zločinci, kot so nacistični župan in kmečki vodja Mihal Truppe, »Zellenleiter« Bachmann, »Blockleiter« Josef Poglitsch in podobni, ki imajo na vesti zločine nacističnega režima nad koroškimi Slovenci v Bekštajnski občini in še danes nekažnovani uživajo svobodo in znova groze antifašistom z izselitvami in koncentracijskimi taborišči.

Resolucija končuje z odločno zahtevo po kaznovanju nacističnih zločincev, po odstranitvi »razseljenih oseb« ter popravi škode, ki so jo oblasti že tolikrat razglasile, pa še nikoli izvedle.

»RDEČE ROŽE« V ŠT. PETRU NA VAŠINJAH

V nedeljo, dne 13. 7. 1947 je bila v Št. Petru na Vašinhajh kulturna prireditev, na kateri je nastopil osrednji mladinski oder okraja Velikovec z igro »Rdeče rože«. Okoli 200 gledalcev se je zbralo od blizu in daleč.

Pred igro je sekretar okrajnega odbora OF Velikovec tov. France Košutnik razložil pomen igre, ki prikazuje življenje delavca v tovarni. Nato se je dotaknil še vprašanja koroških Slovencev in izjavil, da bomo le z odločno borbo za naše pravice dosegli dokončno svobodo. Danes se vsak tisti, ki se izmika našemu delu, odpoveduje priključitvi. Ob koncu je poudaril: »Tukaj, kjer živimo mi, je Jugoslavija in mi koroški Slovenci smo kot del slovenskega naroda Jugoslovani. Z oboroženo borbo proti fašizmu smo dokazali, da ne prosimo za naše pravice, ampak da si to, kar nam pripada in kar je naše, vzamemo. Naše žrtve, ki smo jih dali v tej borbi, niso bile zaman, ampak so padle za to, da bomo mi uživali lepšo bodočnost — da bomo priključeni k FLRJ. Od tega cilja ne bomo nikdar popustili, ampak se tako dolgo borili, dokler ga ne bomo dosegli.«

S prireditve so poslali brzojavki komisiji sveta zunanjih ministrov na Dunaju z zahtevo, da zaslisi predstavnike koroških Slovencev in medzavez. nadzornemu svetu za Avstrijo na Dunaju z zahtevo, da izpustijo tov. Gašperja. Prisotni so obe brzojavki sprejeli z navdušenjem.

Prireditve smo končali z našo himno »Hej Slovani«.

ZAHEVAMO, DA ZASLIŠITE NAŠE PREDSTAVNIKE

Obč. plenum Osvobodilne fronte za občino Bistrico v Rožu je poslal komisiji za mirovno pogodbo z Avstrijo na Dunaju naslednjo brzojavko:

»Koroški Slovenci zbrani danes na plenumu občinskega odbora OF za občino Bistrico v Rožu, v rojstnem kraju prebuditelja koroških Slovencev Andreja Einspielerja, zahtevamo, da se pred dokončno odločitvijo o koroškem vprašanju zaslisi naši predstavniki, ki lahko dajo komisiji na razpolago gradivo za pravično rešitev naše usode. Vsi brez izjeme odločno zahtevamo priključitev Slovenske Koroške k FLRJ in se bomo borili, dokler nam ne bodo zajamčene vse pravice in naša svoboda.«

BILČOVŠ

Kljub nujnemu delu po naših poljih, ki ravno sedaj sredi poletja najbolj zahteva pridnih in neutrudljivih rok, nismo opustili dela za našo skupno narodno stvar. Naši mladinci se pripravljajo, da pohite na progo Šamac-Sarajevo in z drugimi tovariši in tovarišicami iz Slovenske Koroške doprinejo svoj delež pri graditvi svetovno znane mladinske proge. Tudi zlato Prago bodo ob letošnjih velikih svetovnih mladinskih prireditvah pozdravili naši mladinci.

Na predvečer praznika velikih slovenskih blagovestnikov sv. Cirila in Metoda je mladina naših vasi zažgala številne kresove, ki so zažareli v temno noč kot dokaz, da v naših središčih gorijo ljubezen do našega naroda, do naše zemlje in naše svobode.

V nedeljo, 6. t. m., smo se zbrali člani Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško občino Bilčovš na občinskem plenumu. Tov. Janko Orgis starejši nam je govoril o pomenu naše organizacije in o njeni borbi za enakopravnost in svobodo slovenskega ljudstva na Koroškem. Predsednik občinskega odbora OF tov. Valentin Kropivnik je govoril o delu naše organizacije in o njenih bodočih nalogah.

Razpravljali smo o političnih razmerah v naši občini in o potrebi sodelovanja vseh naprednih in demokratičnih sil v borbi za lepšo bodočnost delovnega ljudstva in polni razvoj našega naroda, ki je zajamčen le v svobodni domovini.

Na koncu smo pri volitvah potrdili stari odbor.

Po kratki bolezni je umrla Žnidar Frančiška p. d. Hanzl na Moščenici. Rajna je bila zavedna Slovenka, članica OF in naročnica Slov. vestnika. Občinski odbor OF ji je poklonil v zahvalo za njeno zvestobo venec domačih rož.

Dne 16. 6. t. l. sta se poročila tovarišica Marija Zablatnik p. d. Mohorova na Potoku in tovariš Franc Safran p. d. Mlinčkar iz Bilčovsa. Nevesta je pod naimom mnogo pretrpela in morala prebiti celo leto v priporu hitlerjeve tajne policije. Želimo novoporočencema mnogo sreče!

IZ RUDE

Po daljšem odmoru so v Kotnikovem grabnu ponovno začeli kopati rudo. Upajo, da bodo v dveh mesecih našli toliko rude, da bo podjetje donosno. Doma-

čini pa le majamo z glavami, ker so dosedaj še vedno vsak poizkus morali kmalu opustiti.

V začudenje vseh se je vrnil dne 6. tega meseca iz taborišča v Wolfsbergu bivši krajevni vodja NSDAP Franc Roscher iz Rude. Doma so ga slovesno sprejeli in za to priložnost okrasili celo vrata, nad katerimi je bil napis: »Herzlich willkommen.« Nikakor pa ni nad njegovo vrnitvijo navdušeno antifašistično ljudstvo, ki je moralo za časa njegovega vladanja mnogo pretrpeti. Združeni antifašisti, ki so ravno te dni poslali Varnostnemu ravnateljstvu protest zaradi zavlačevanja procesa proti Maier-Kaibitschu in njegovim zločinskim pomočnikom, ogorčeno protestirajo tudi proti izpustitvi Roscherja. Naša občina je dala 18 mladih življenj v borbi proti fašizmu in zato ne moremo razumeti, da izpuščajo na svobodo ljudi, ki so z vsemi silami podpirali fašizem in zatirali osvobodilno gibanje. Ukrepi kakor izpustitev visokih nacističnih funkcionarjev res niso pripravi, da bi krepili zaupanje v nepristranost in demokratičnost avstrijskega sodstva.

DREVLJE V ZILJI

V nedeljo, 6. t. m., ko se je ves naš narod spominjal slovenskih blagovestnikov Cirila in Metoda in pokazal, kako zelo spoštuje svoje ljudske duhovnike, je v svoji rojstni vasi v Drevljah zapel svojo prvo mašo novomašnik Franc Mörtl.

Nad 2000 ljudi se je zbralo za to slovesnost na gričku pod gorjansko cerkvijo, ki je zaslavela že pred sto leti po svojem velikem župniku Matiji Majarju-Ziljskemu. Brez razlike narodnosti in političnega prepričanja je ziljsko ljudstvo z navdušenjem pozdravilo duhovnika domačinu, ki mu je v cerkv. nagovoru govoril ožji rojak-Ziljan župnik Ludovik Jank. »Iz ljudstva izbran« je duhovnik ljudstvu poslan, česar se mora stalno zavdati. To želimo tudi mlademu novomašniku, ki bo kmalu stopil med ljudstvo. Naj mu bo za vzgled veliki Majar-Ziljski, ki je posebno kot župnik v Gorjah moral braniti resnične koristi ljudstva in cerkve proti silam, ki so že tedaj hotele izrabljati vero in cerkev v protiljudske namene!

VEDNO NOVI ZLOČINI

Že večkrat smo nakazali neprekinjeno zvezo med nacisti, Wurfkomandami in takimiimenovanimi »domovini zvestimi«. Tudi po svojem delu in načinu strahovanja slovenskega ljudstva ne morejo zakriti, da so eni in isti.

V Rožeku so v noči od 29. na 30. junija napadli znani člani »Wurfkomande« tov. Paula Janka in mu grozili, da ga bodo obesili. Tov. Paul, ki je bolan in se ni mogel braniti, je klical na pomoč, nakar so napadalci zbežali.

Vodja napadalcev je bil vsem poznani Nande Kulnik. To je stari ilegalni nacist, danes pa je med »domovini zvestimi« in načelnik rožeške »Wurfkomande«, ki napada slovenske antifašiste. Oblasti za take elemente nimajo prostora v zapori, ker so prenapolnjeni s slovenskimi antifašisti.

NACISTI SO NAPADLI SLOVENSKEGA PARTIZANA

Že od nekdanj so nemški šovinisti na Koroškem izrabljali vse organizacije in vsa društva v svoje ponemčevalne namene. Ne samo različni »Heimatkreise« in »Gesangsvereine«, ampak celo gasilska društva so bila od nekdanj leglo nemškošovinistične in pozneje nacistične propagande. Znana je borba proti slovenskim požarnim brambam v Št. Jakobu v Rožu, v Globasnici in Šmihelu, ki so naposled morale prenehati s splošno koristnim delom, ker jim država ni hotela več dati podpore. Ko so nacisti uvedli »Gleichschaltung« na Koroškem, jim pūdi pri požarnih brambah ni bilo treba mnogo spreminjati. Vodstvo so tudi brez tega imeli že povsod v svojih rokah! In tudi danes se ni nič spremenilo. Spet za-

ŠTAFETA SVETOVNE MLADINE NA POTI V PRAGO

Danes ob 18 uri zvečer bo pri Trbižu na italijanski meji, svečano predana štafeta svetovne mladinske organizacije, organizaciji slovenske mladine in svobodne avstrijske mladine (FOeJ). Slovenska in avstrijska antifašistična mladina sta skupno organizirali nadaljnjo pot štafete preko Koroške, ki bo svečano sprejeta v Celovcu, nato pa oddana na meji Štajerske pokrajine.

čenjajo izrabljati celo ustanove, kot je požarna bramba, za ponemčevanje in hujskanje proti Slovincem in antifašistom. V Št. Ilju so na veselici požarne brambe 6. t. m., navdušeni nacisti in člani požarne brambe napadli tov. Folteja Einspielerja in Vesce, ki je bil 15 mesecev partizan. Za nacistično je zato seveda »Vaterlandsverräter« in »bandit«. Antifašistično prebivalstvo je zaradi napada silno ogorčeno, še bolj pa zaradi tega, ker vedno novi primeri dokazujejo, da se na Koroškem prav nič ni spremenilo. Prej kot slej služi vse samo enemu cilju: čimprej izbrisati vsako slovensko sled na Koroškem. Mi pa smo v času najhujšega nasilja spoznali prikrto delavost nemškega imperializma, ki je pod najrazličnejšimi krinkami načrtno potiskal svoje postojanke globoko v slovensko zemljo. Zato se mu bomo znali postaviti v bran! Ustanove, ki se v splošno korist, ne smejo nikdar več služiti protiljudskim interesom nemškega imperializma! Kdorkoli misli, da še danes lahko nadaljuje politiko ponemčevanja, je strahotni čas nacizma prespal in se bo prej ali slej moral sprijazniti z dejstvom, da Slovenci in antifašisti nismo več ljudje, s katerimi lahko ravna po mili volji.

IN VEDNO SPET NACISTI

Dne 4. in 5. julija so pobirali podpise za »Bund der heimattreuen Südkärntner« v občini Št. Jakob v Rožu. Tako je pobiral v Št. Jakobu v Rožu in v Veliki vasi podpise nacist Vincenc Arneitz, v Lešah in na Breznici pa nekdanji navdušeni hitlerjevec Schiller, ki je bil celo tako predrzen, da je prišel v hiše slovenskih antifašistov. Tu pa seveda ni imel sreče. Morda mu je bilo le nekoliko neprijetno, ko se je moral kar med vrati obrniti.

Čudimo se, da nobena taka akcija ni mogoča brez nacistov in res ne vemo, ali so vsi »domovini zvesti« nacisti ali samo vodstvo in organizacija.

VABILO

na

IZREDNI OBČNI ZBOR

Hranilnice in posojilnice za Št. Janž in okolico, registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki bo v nedeljo, dne 3. avgusta 1947, ob 3. uri popoldne v združni pisarni pri Tišlarju v Št. Janžu v Rožu.

Ker je po 6. letih, odkar je gestapo zabranil delo naše Hranilnice in posojilnice, zopet prvi občni zbor z važnim dnevnim redom, se vsi člani iskreno vabijo, da se ga v čim večjem številu udeležijo. Načelstvo.

VABILO NA TOMBOLO V MOKRIJAH

Okrajni odbor OF Velikovec vabi pri srčno na okrajno tombolo, ki bo v nedeljo, dne 27. 7. 1947, ob 3. uri popoldne v Mokrijah pri Dobrli vasi. Za dobitke je pripravljenih mnogo lepih in uporabnih stvari.

Pri slabem vremenu bo tombola v Narodnem domu v Dobrli vasi.

Po izžrebanju dobitkov bo ples in prosta zabava na prostem pod lipo v Mokrijah.

Karte za tombolo prodajajo vsi občinski odbori ter okrajni odbor v Velikovecu, 2. Maistrasse 33/I.

Pridite v obilnem številu!

Hišno pomočnico za majhno gospodinjstvo nujno išče družina Jesse, Celovec, Schubertstraße 12.

Boj za enakopravnost narodov, je eno naših najvažnejših načel

Odporno pismo Zveze mladine za Slovensko Koroško mladinskim organizacijam Koroške in koroški deželni vladi

Zveza mladine za Slovensko Koroško je nastala in zrastle v dobi oboroženega odpora slovenskega ljudstva proti nemškemu fašizmu. V okviru Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško, kot vse ljudskega gibanja, katerega sestavni del je tudi naša organizacija, je slovenska mladina doprinesla ogromne žrtve in dosegla vidne uspehe pri uničevanju nemškega fašizma.

Po kapitulaciji nemškega rajha je naša organizacija nadalje združevala in zbiralala protifašistično mladino, ter kljub nešteti zapreki in terorju vzgajala, aktivizirala in vodila slovensko mladino po poti protifašistične borbe ter borbe za nacionalne in socialne pravice koroških Slovencev.

Svetovna Zveza demokratične mladine je sprejela našo organizacijo v svoje članstvo. Preko 45 milijonov mladine v svetu priznava na ta način Zvezo mladine za Slovensko Koroško. Ni pa naša organizacija priznana tudi na Koroškem. Varnosti direktor za Koroško je proglasil z zaupnim odlokom št. 28. 479/SD-46/G z dne 17. 10. 1946 Zvezo mladine za Slovensko Koroško za ilegalno, z namenom, da bi onemogočil delo in nadaljnjo borbo proti ostankom fašizma in za

pravice slovenske mladine na Koroškem. Ta akt je bil izraz razmer v koroški deželni vladi, kjer vodijo bivši hitlerjevi oficirji varnostno službo, in dokazuje, da je praksa oblasti na Koroškem v nasprotju s najosnovnejšimi demokratičnimi načeli.

Ponovno povdarjamo, da smo sodelovali in hočemo sodelovati z vsemi protifašističnimi in demokratičnimi mladinskimi organizacijami. Boj za enakopravnost narodov in iskreno sodelovanje slovenske in avstrijske mladine je bil in bo vedno eno izmed naših najvažnejših načel. Hočemo sodelovati v ustanovah, ki bodo koristile demokratičnemu razvoju in služile mladini v njenem stremeljenju za izboljšanjem njenega socialnega položaja. V zvezi s tem ugotavljamo, da je odgovorni referent za šolstvo s pismenim odlokom odklonil možnost našega sodelovanja v »Mladinskem svetu«.

S tem odprtim pismom se obračamo na pristojne forume s predlogom, da v interesu enakopravnosti slovenske in avstrijske mladine na Koroškem, v korist demokratičnega razvoja ter zaradi razširjenja skupne protifašistične fronte podprejo naša stremeljenja.

Velikovški okrajni glavar nič ne ve o zatiranju koroških Slovencev

Resolucije, ki jih pošilja naše ljudstvo iz vseh krajev naše zemlje komisiji za avstrijsko mirovno pogodbo na Dunaju in v katerih kaže resnično stanje na Koroškem, današnjim oblastnikom očitno niso po volji. Ni ravno prijetno, če tudi mednarodna javnost izve, kakšna je v resnici »enakopravnost« slovenskega ljudstva na Koroškem, ki je še vedno izpostavljeno nasilju nacističnih »Wurfbommando« in drugih organiziranih pretepačev in kako ga še danes zapostavljajo nacistični uradniki. Sicer se reakcionarni časopisi in avstrijska uradna

agencija na vso moč trudijo, da bi s svojim enostranskim poročanjem oblažili neprijetna dejstva, ki jih v popolnoma pravi luči prikazuje naše ljudstvo v svojih resolucijah. Isto velja o takoimenovanem dvojezičnem šolstvu, za katerega trdijo, da je najboljša rešitev šolskega vprašanja, ki pa je v resnici ostalo nespremenjeno in slej ko prej služi predvsem ponemčevanju naših otrok. Brez izjeme so skoraj povsod ostali stari nacistični učitelji; po večini poučujejo učitelji, ki nimajo niti izpita iz slovenščine, kaj šele, da bi v resnici obvladali

slovenski jezik! Tega dejstva tudi ne morejo spremeniti tečaji, kjer nastopajo učitelji, ki slučajno nekoliko bolje govorijo slovenski jezik. Ti tečaji ali učiteljski sestanki imajo namen, da varajo javnost in prikrivajo resnično sliko »vzornih« dvojezičnih šol.

Slovensko ljudstvo je to igro davno spregledalo. Ravno tako ga ne tudi more prevarati »skrb« velikovškega okrajnega glavarja za koroške Slovence. Resolucija namreč, ki jo je poslalo antifašistično slovensko prebivalstvo iz Lovank, je vzpodbudila okrajnega glavarja, da je zahteval od »Leiter-ja der OF-Ortsgruppe (!)« iz Lovank navedbo »konkretnih podatkov, iz katerih je razvidno zatiranje koroških Slovencev, da bi oblast lahko ukrenila protikrepe.«

Po vsem svetu danes vedo, da na Koroškem zapirajo slovenske partizane in antifašiste, da pri zavedenih slovenskih antifašistih sledi ena hišna preiskava drugi, da zapirajo in kaznujejo naše mladince samo zato, ker na slovenski zemlji nabijajo slovenske napise, da jih kaznuje zaradi odstranjevanja in brisanja izvalnih nacističnih gesel, da nacistične »Wurfbommande« napadajo naše mirno prebivalstvo, da »domovini zvesti« neovirano grozijo s ponovno izselitvijo. O vsem tem so pisali - tudi iz velikovškega okraja - Francoz Jean Durkheim, Anglež Kenneth Syers, ameriški žurnalista June Cannan, o vsem tem je poročala v Moskvi jugoslovanska delegacija in so pisali svetovni časopisi. Edino velikovški okrajni glavar ne ve za vsa ta nasilja nad koroškimi Slovenci! Morda se zanima samo za ovadbe, ki obremenjujejo antifašiste in zavedne Slovence, ne pa za one, kjer so bili Slovenci napadeni in izživani. Samo tako je razumljivo, da do danes še ni bil poklican na odgovor noben nasilnež in pretepač, ki se je znesel nad slovenskimi antifašisti! Če pa okrajni glavar res nič ne ve o vsem tem, potem naj zahteva od orožnikov postaj vse pritožbe, ki so jih napravali napadeni Slovenci. V velikovškem okraju imamo namreč do sedaj izkušnjo, da ovadbo na orožniški postaji sicer vzemajo na znanje in zapišejo, ne ukrenejo pa prav nič. V našem listu smo mnogokrat poročali o nasilnih in izvalnih dejanjih v tem okraju in jih nočemo ponavljati. Vsa ta nasilja

samo nadaljevanje vseh onih nasilij Maier-Kaibitscheve politike, ki se od prvega napada na župnika Poljanca v Skocijanu, preko napada v Kamnu in krivične razprave zaradi prosvet. doma v Dobrli vasi, preko »velikih« dejanj velikovškega sodnika dr. Pötscha v Grebinju in v St. Lipšu in samovoljnosti doblaveškega župana Taurerja v prvi avstrijski republiki in preko nešteti zločinov krvnikov našega ljudstva Rainerja in Maier-Kaibitscha kot rdeča nit vlečejo vse do danes, in naše ljudstvo krepijo v zavesti, da zanj ni druge poti kot odločna borba proti nemško-avstrijskemu imperializmu, za priključitev Slovenske Koroške k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Koroški Slovenci v Avstriji nimajo nobenih pravic

»Partizan«, glasilo slovaških partizanov, priobčuje članek z naslovom »Življenje koroških Slovencev«, ki pravi:

Slovenska Koroška je edina pokrajina v Avstriji, kjer so se antifašisti, združeni v partizanskih oddelkih, z orožjem v roki junaško borili proti nacističnim silam od leta 1942 pa vse do končne zmage. Slovenci, ki so se borili proti fašizmu, nimajo v današnji Avstriji nobenih pravic, medtem ko imajo vse pravice tisti, ki so skupno s fašisti preganjali Slovence. Na tisoče Slovencev, borcev Osvobodilne fronte, ki so bili pregnani iz svojih vasi in domov, še do danes ni dobilo nazaj svojega imetja.

Slovenci nimajo možnosti, da bi sodelovali v samoupravi. Popolnoma upravičeno je njihovo ogorčenje nad današnjo avstrijsko vlado kakor so upravičene njihove zahteve, s katerimi se obračajo na angleške okupacijske oblasti v Avstriji, ki so odgovorne za slabo stanje v svoji okupacijski coni. Angleške oblasti čudno in na svoj način reagirajo na upravičene zahteve slovenskega prebivalstva.

V članku se kot primer angleške politike na Koroškem omenja primer iz Železne Kaple, kjer so okupacijske oblasti obsodile namesto dejanskih krivcev napadene Slovence.

Koroška

V B O R B I

Dr. Mirt Zwitter:

Poizkus iztrebljenja koroških Slovencev v dobi nacizma

Politična izbira sama pa v tem primeru ni bila zadosten porok za uspeh, ki so si ga obetali zagovorniki izselitve. Naselitev Kanalcenov je naletela na hud odpor domačega prebivalstva tudi radi gospodarske nesposobnosti in drugačnega načina dela in življenja priseljencev. Kanalski kolonisti v svoji prvotni domovini namreč niso poznali kmečkih obratov, kakor jih ima Slovenska Koroška. Večina njih niso bili poljedelci, ampak so bili vajeni reje ovac in goveda, predvsem pa gozdarstva. Naravna posledica tega je bila, da so vzorno urejena posestva, v rokah takšnih kolonistov propadala. Pa tudi na splošno se kolonizacija ni posrečila v pričakovanem obsegu. Mnoga posestva so ostala docela zapuščenjena in neobdelana, živino in premoženje pa so si razdelili med seboj vaški nacisti. Uničevanje gospodarskih vrednosti in zanemarjanje posestev je doseglo takšen obseg, da so postajale na to pozorne celo nacistične oblasti same.

Da preprečijo podobne pojave in popolni polom kolonizacije slovenskega ozemlja, so se Maier-Kaibitsch in njegovi pomočniki na posebnih posvetovanjih odločili, da naselijo slovenska posestva s še bolj preizkušenimi pristaši, po možnosti koroškimi nemškimi domačini. Da bi uresničili glavni namen izselitve zavednih Slovencev, to je izbrisanje slovenskega značaja Koroške, je bil potreben nov način kolonizacije. Brez ovinov to izpoveduje poročilo celovškega

Kreisleiterja dr. Pototschniga, ki ga je poslal Maier-Kaibitsch po slavnosti za 10. oktober 1942: »Izselitev ni izvedena zato, da naselimo Kanalcane, ampak da rešimo koroško vprašanje.« Iz istega vzkroča predlaga dopis, na temelju gauleiterjeve zahteve po popolnem ponemčenju Slovenske Koroške, naselitev zanesljivih koroških nacistov.

Dokazov, da je bila izselitev slovenskih družin dobro premišljen načrt dokončnega iztrebljenja slovenskega naroda na Koroškem, nam ne manjka. Vsi ti dokumenti napisani in podpisani od najhujših zatiralcev slovenskega naroda na Koroškem v času, ko jim ni bilo treba skrivati njihovih metod, za »rešitev koroškega vprašanja«, so pa najboljše dokazno gradivo za nesporno slovenski značaj onega dela Koroške, katerega meje je prav tako začrtal njihov osrednji urad sam.

Tako je množična izselitev koroških slovenskih družin, po najdenih dokumentih nov dokaz, da tu ni šlo samo za »izločitev elementov, ki so bili narodnemu socializmu nasprotni«. To namreč skuša trditi današnja avstrijska propaganda, ki bi rada odrekla koroški izselitvi narodnostni značaj. Dejstvo, da so to načrtno iztrebljenje pripravljali ravno isti šovinistični krogi v Celovcu, ki so to delo z bolj prikritimi metodami in s podporo vseh oblasti izvajali tudi v prvi avstrijski republiki, je nov dokaz dolgoletnega narodnega zatiranja ko-

roških Slovencev. Za to delo pa so Avstrija in koroški Nemci v polni meri odgovorni in zato krivi za vse zločine, ki so jih nad koroškimi Slovenci zakrivali v času nacističnega režima na Koroškem.

ODGOVOR KOROŠKIH SLOVENCEV NA NEMŠKA NASILJA

Slovensko ljudstvo je samo najbolj spoznalo neizprosno smrtno obsodbo koroških nemških šovinistov. Vsa zatiranje, pozivi, obljube in grožnje niso mogle zabrisati tega spoznanja. Zato se je iz dneva v dan bolj širil odpor množic in dobival vedno jasnejšo obliko aktivnega odpora proti nečloveškemu ravnanju okupatorja. Ravno spoznanje, da je nemški imperializem po razpadu Jugoslavije in priključitve Gorenjske obsodil celotni slovenski narod na smrt, je rodilo tudi najglobljo zavest, da je samo v skupnosti in povezanosti z vsemi Slovenci nujna rešitev koroških Slovencev. Prvi partizanski strelji proti nemškemu okupatorju na Gorenjskem so zato odjeknili tudi tostran Karavank. Njihova junaška pesem narodnega upora je kmalu zadonela tudi po gorah in gozdovih Slovenske Koroške. Nemški gospodarji v Celovcu so dalekosežnost tega dejstva kmalu spoznali in odgovorili z vsem besom svojega krvavega režima.

Vendar pa vse to ni moglo zatreti osvobodilnega gibanja med ljudstvom Slovenske Koroške. Od vsepovsod je odmevalo krvavo maščevanje za zločine in stoletno zatiranje nemških izkoriščevalcev. Iz planin okrog Sel in Železne Kaple, kjer so pokale partizanske puške že v poletju 1942, se je upor razširil preko vsega ozemlja Slovenske Koroške. Slovenska partizanska vojska je postopoma prevzemala nadzorstvo in zaščito slovenskih vasi. Številni dokumenti govore o partizanskih akcijah zdaj tu, zdaj tam. Posebno pažnjo so posvečali slovenski partizani varstvu izseljeniških

domov, ki so jih nemški priseljenci brezobzirno izkoriščali in ropali. Mnogi teh kolonistov, ki so bili izdajalci in najhujši zagovorniki nacističnih zločinov, so se v strahu pred narodnoosvobodilno vojsko umaknili iz slovenskega ozemlja. Deloma pa je najhujše nemške zagrizence doletela zaslužena kazen za njihovo ropanje in izdajstvo še pred njihovim begom. Položaj na ozemlju Slovenske Koroške je bil, vsekakor po zaslugi slovenskih partizanov, že kmalu po izselitveni akciji aprila 1942 takšen, da celovški oblastniki niso tvegali nadaljevanja, kot ga je predvideval prvotni izselitveni načrt za »rešitev koroškega vprašanja«. Grožnje onih dni, naj prebivalstvo nikar ne računa, da bo vsak, ki ni prišel prvič na vrsto, ostal doma, se niso izpolnile. Vedno bolj se je celovški šovinistični center podajal v obrambo. Načrt nadaljnjih množičnih akcij je bil odložen za nedoločen čas.

Zato so po poletju 1942 do jeseni 1943 izseljevali večinoma samo posamezne družine in tudi te le na podlagi »dokazane veleizdaje«, to je zveze z osvobodilnim gibanjem. Vendar pa sta osvobodilno gibanje in partizanska delavnost na Koroškem tako naraščala, da se je očitno izkazala nevdržnost položaja za daljšo dobo. Nemški kolonisti so v strahu zapuščali izpostavljene slovenske vasi. Nacistični funkcionarji se niso več upali kretati izven območja utrjenih postojank nemške policije in vojske, ki sta morali vedno iznova dobivati ojačanje. Kmalu pa partizanske puške in strojnice niso gospodovale samo gorskimi predelom na jugu, ampak so obvladale tudi severni breg Drave in celo neposredno bližino Celovca. Dokumenti iz nemških arhivov najboljše pričajo, kako so slovenski partizani odgovarjali celovški gospodi, na način, ki je bil doslej na Koroškem nepoznan in ji pomagali reševati »koroško vprašanje«.

(Dalje)

V nadaljevanju zaslišanja je obtoženi Rainer izjavil, da se je vzgoja v avstrijskih šolah po razpadu avstro-ogrske monarhije nadaljevala v duhu tiste Avstrije, ki je bila ječa malih slovanskih narodov. Na vprašanje je odgovoril, da je bil protijudovsko razpoložen.

Nacizem se je rodil v Avstriji

Nato je Rainer izjavil, da je rasistična protijudovska teorija v zvezi z nacionalno teorijo najprej v Avstriji prevzela določene oblike in da del nacionalsocialistične teorije izvira iz avstrijske narodne zgodovine. Nato je opisal, kako so se program in ideje nacional-socialistične stranke širile v Avstriji in kako se je velik del avstrijskih strank odločil za NSDAP že v letih do 1938. Izjavil je, da je že takrat, ko je bila NSDAP v ilegali ena tretjina članov socialdemokratske stranke prestopila v nacionalsocialistične stranke.

Po puču 1934, se je Rainer povezal z aktivnim oficirjem avstrijske vojske, Klausnerjem, ki je bil tako kot drugi oficirji avstrijske vojske član nacionalsocialistične stranke.

Na vprašanje predsednika, kakšno je bilo stališče avstrijske cerkve do »anšlusa«, je obtoženelec odgovoril, da so pri tajnih volitvah 10. aprila 1938. katoliški škofje s kardinalom Innitzerjem na čelu izdali oklice na vernike, s katerim so se izjavili za Hitlerja, in pozvali katoliško ljudstvo, naj glasuje za Hitlerja. Ta poziv so lastnoročno podpisali vsi avstrijski škofje, tudi koroški škof Rohrer, ki je bil pozneje imenovan za primasa Nemčije.

„Vojujoči se škof“

Nato je Rainer opisal svoj sestanek s škofom Rožmanom:

Škof Rožman je prišel k meni, prišel je sam in zato tudi jaz nisem pritegnil nobenega svojih sodelavcev. Povedal sem mu, kako je prišlo do osnivanja operacijske cone in da imam namen namesto italijanske uprave ustanoviti avtonomno slovensko upravo. Povedal sem mu tudi, da bi se pri tem rad oprl na konservativni del prebivalstva in vprašal sem ga, ali smatra Rupnika za primerno osebo za tako mesto. Rupnika so mi že prej imenovali kot osebo, ki pride zato v poštev. Škof je na moje vprašanje glede Rupnika zelo pritrdil in ga imenoval kot zaupnika konservativnega prebivalstva in tudi kot posebno primerne za to mesto. V ostalem mi je na moje presenečenje sam od sebe precej živahno poročal o borbah s partizani na Dolenjskem. Ves razgovor je trajal 30 minut.

Imel sem o njem na zunaj najprej zelo dober vtis in mi je ugajal: Mož z dobrim nastopom, in ko je za cerkvenega kneza z neverjetno živahnostjo pripovedoval o vojnih dogodkih, sem imel vtis, da je to zelo zainteresiran človek in sicer pripadnik vojujoče se cerkve.

Na vprašanje tožilca je Rainer izjavil, da so »vojujoči se škofje« pojem iz nemške zgodovine in gre za škofo, ki so se skrajno aktivno vpletali v politiko, bodisi na strani nemškega cesarja proti papežu ali na strani papeža proti nemškemu cesarju. In kot tak se mu je dozdeval tudi škof Rožman.

Rösener, komandant domobranstva

Na vprašanje predsednika, kdo je ustanovil »slovensko domobranstvo« in komu so bili domobranci podrejeni, je Rainer dejal, da se je po kapitulaciji italijanske vojske odločil, da v vsej operativni coni ne ustanovi več vojaške dolžnosti. Postavil se je na stališče, da bi se avtonomne uprave oprle le na dobrovoljce. »Slovensko domobranstvo« je bila policijska formacija podrejena višjemu SS in policiji vodji Rösenerju. Rupnik sprva ni imel nobene funkcije v »domobranstvu«, ker pa je želel imeti vpliv, je Rainer odobril, da lahko nosi uniformo s svojimi starimi oznakami kot feldmaršal ali generalmajor in da dobi naslov generalnega inšpektorja. Komandant »slovenskega domobranstva« pa je bil samo Rösener in pod njim nek slovenski podpolkovnik. Rainer je še dodal, da mu je Rösener predlagal, da bi smeli domobranci nositi slovensko zastavo, »v znak priznanja za

njihovo zadržanje v borbah proti partizanom«. Domobranci se tudi niso upirali, da ne bi zaprisegli Hitlerju.

Rainerjevi stiki s cerkvenimi predstavniki

Nadalje je Rainer povedal, da Vatikan ni delal ovir zaradi preseljevanja duhovščine na Gorenjskem, kjer je nacistična stranka pregnala razen dveh duhovnikov vse, in da mu je nemški poslanik v Rimu, Weissöcker dejal, da se mora označiti papeža kot najbolj prijazenega nasproti rajhu.

Ob svojem imenovanju za vrhovnega komisarja se ni obtoženi Rainer naslonil samo na avtoriteto škofa Rožmana, ampak se je obrnil tudi v drugih predelih na katoliške predstavnike. S škofi v Vidmu, Trstu in na Krku je bil v pismenih stikih. Po poročilih, ki jih je dobival, je bil škof v Gorici eksponent fašizma, ki je podpiral fašistično raznarodovalno politiko.

V zvezi s stiki tržaškega škofa Santina je Rainer dejal, da je škof Santin pozval ljudstvo, naj sodeluje v Pöll-akciji, to je pri gradnji utrdb in da so tudi drugi župniki v Italiji nagovarjali ljudi, naj pomagajo graditi utrdb.

O organiziranju »Selbstschutza« na Gorenjskem je obtoženi Rainer izpovedal, da je prišla pobuda za njegovo ustanovitev od gestapa, nakar so osnovali v posameznih krajih, krajevne »Selbstschutze«. Pri vabljenju teh »gorenjskih domobrancev«, so govorili pri akcijah za njihovo nabiranje tudi duhovniki iz Ljubljane. Do tega je prišlo, ker so bili med posameznimi skupinami »Selbstschutza« na Gorenjskem in med organiziranimi »domobranci« v Ljubljani vedno tesnejši stiki. Nadalje je izjavil, da so bili v nacističnih vojaških formacijah vojni kurati samo v kvizlinških enotah, ki so bile podrejene komandi SS.

Četniki v Slov. Primorju za ojačanje nemških čet

Nato je Rainer opisal vlogo Draže Mihajloviča in njegovih četnikov. Dejal je, da se je poslanik Neubacher, ki je bil Dunajčan, in sicer po anšlusu župan ter »izrazil gospodarski strokovnjak za jugovzhod«, trudil, da bi prišel z Mihajlovičem v stik. O umiku četniških skupin pred Jugoslovansko armado je Rainer dal dovoljenje za njihovo nastanitev v Slovenskem Primorju. Za njihov prihod se je zavzemal tudi Neubacher in Rainer je na to pristal, da bi bile s tem ojačene nemške formacije.

O izdajalcu Paveliču je Rainer pripovedoval, da je 7. 5. 1945 srečal pri Velikovu avtokolono s hrvaškimi oznakami in da je tu bil Pavelič. Kakor je kasneje zvedel, se je Pavelič takrat peljal v Turach, zdravilišče na koroško-štajerski meji, kjer so ga Angleži internirali ali prijeli. Brat hrvaškega »maršala« Kvaternika pa je pozneje v Dachau-u povedal Rainerju, da Pavelič ni mrtev ali usmrčen, ampak je v Angliji ali Ameriki.

Brez Rainerjeve vednosti in odobritve se ni moglo ničesar ukreniti

V soboto je sodišče nadaljevalo z zasliševanjem zločince Rainerja. Obtoženelec se je skušal izmikati in izgovarjati na vsa vprašanja, ki so osvetljevala njegovo zločinsko delovanje in odgovornost za neštete zločine nad slovenskim ljudstvom. Dočim se je pri vprašanjih, ki niso neposredno zadevale njegove odgovornosti, popolnoma točno spominjal vseh dogodkov daleč nazaj, se je na vprašanja, kjer bi moral priznati svojo odgovornost in krivdo, izmikal. Ni se »spominjal« poostrenih ukrepov proti slovenskemu ljudstvu, ki jih je zahteval na sestanku v Celovcu in na sestankih na Bledu. Moral pa je priznati, da je bil on tisti, ki je bil neomejen in samostojen oblastnik v okupiranih predelih Slovenije, kjer se ni moglo ničesar ukreniti brez njegove vednosti in odobritve. Priznal je moral, da je telefonično zahteval pojačanje policijskih enot na Gorenjskem, kamor so novi policijski oddelki tudi prišli. Hotel pa se je izogniti odgovornosti za poostrene ukrepe na Gorenjskem.

Izgovarjati se je hotel na Rösenerja, oziroma na komandanta SS, toda po krajšem izmikanju je moral priznati, da

je imel v SS formacijah višji čin, da je bil nad Rösenerjem.

Sodišče ga je tudi zaslišalo o pomembnem in poizkusih netenja bratomornega klanja, za kar je on polno odgovoren. Tožilec mu je prebral odlomke iz njegovih govorov, kjer je Rainer dejal: »Naj nihče ne verjame, da bodo Nemci še kdaj koli šli iz te dežele. Ta dežela je bila že pred 1000 leti del rajha in je zopet postala in bo ostala! Tožilec je predložil tudi dokaze o njegovi odgovornosti za teror in ostala zločinstva nad slovenskim ljudstvom, listine z Rainerjevim podpisom o pisanju rodbinskih imen na nemški način in drugo dokazno gradivo. Rainer je moral priznati, da je za to odgovoren. Sodišče mu je dokazalo tudi odgovornost za izvajanje zločinskih ukrepov nad slovenskim ljudstvom: prepoved slovenskih društev, pomembnovanje slovenskih šol, ropanje javne in zasebne imovine, zaplembe in prisilne mobilizacije.

Prav tako je Rainer moral priznati, da je bil zločin razširjenje predpisov nemške nacistične organizacije »hitlerizem« na slovensko ozemlje. Nadalje je sodišče ugotovilo odgovornost Rainerja za sistematično požiganje slovenskih vasi in streljanje talcev, izmed katerih je bilo samo po doslej zbranih podatkih, ustreljenih skupno 864 talcev, kar je le del števil, ki so dokumentirane z ohranjenimi listinami, dočim je šlo število žrtv v tisoče. Tožilec je predložil tudi knjigo zapornikov v Begunjah, kjer je bilo zaprtih okrog 10.500 ljudi, s katerimi so nečloveško ravnali in jih mučili. V skoraj vsaki drugi vrstici je pri imenu zapornika pripomba: »hingerichtet«.

Rainer je vzpodbujal k brezobzirnemu zatiranju Slovencev

Sodišče je Rainerja tudi zaslišalo o sestanku, ki ga je imel z Graziolijem leta 1942 kjer je Rainer vzpodbujal italijanske fašistične oblastnike k brezobzirni borbi proti zavednemu slovenskemu ljudstvu. O sklepih tega sestanka so obvestili tudi protiljudsko duhovščino z izdajalskim škofom Rožmanom na čelu, ki jih je potem podprla s posredovanjem kardinala Maglineja Vincenca.

Rainer je priznal, da je bilo dogovorjeno sodelovanje obeh policij in da je imel gestapo tudi dostop v Ljubljano. Prav tak ni mogel zanikati, da so bili dogovorjeni skupni zločinski ukrepi proti slovenskemu narodu. Nadalje je bil Rainer zaslišan še o »očiščevalnih akcijah«, ubijanju in teroriziranju civilnega prebivalstva v Slovenskem Primorju o zločinskem sodelovanju edinic, ki so bile

pod poveljstvom Küblerja in ki so požgale vasi Lokve, Čepovan, Lokovec in Lazne na Primorskem, kakor tudi o njegovi povezavi z Ueberreitherjem in s tem v zvezi z veliko ofenzivo na Štajerskem.

Ob koncu, potem, ko je bil zaslišan še o svojem odloku o uvedbi prekega sode in o nameravani preselitvi Slovencev po končani vojni, je obtoženi Rainer priznal, da je bil izvršujoči organ za zatiranje Slovencev in da je odgovoren za to, kakor tudi zato, kar so storili njegovi podrejeni organi.

Zasliševanje obtoženega Rainerja je tožilec zaključil z besedami: »Obtoženi Rainer, vaše ime je s krvjo povezano s številnimi umori in streljanjem talcev, vaše ime se z grozo omenja med slovenskim ljudstvom, z grozo zato, ker se spominja svojega trpljenja, ki ga je moralo prenašati med okupacijo od nacističnih oblastnikov, katerih vodja ste bili vi. To slovensko ljudstvo zahteva zadoščenje, to zadoščenje pa ni maščevanje, temveč se to zadoščenje zahteva zaradi pravice, ki mora priti do uresničenja.

Polovico prebivalstva so hoteli izseliti

Po odmoru je sodišče začelo zasliševati obtoženega Helmuta Glaserja, ki je bil še pred zahrbtnim napadom na Jugoslavijo imenovan za vodjo preseljevalnega štaba na Gorenjskem s sedežem na Bledu. Na vprašanje predsednika, ali se čuti krivega, je obtoženi Glaser odgovoril pritrdilno.

Glaser, ki je stopil v nacistično stran, ko kot dijak leta 1931 na Dunaju in ki je imel pozneje važne nacistične funkcije v Celovcu in okupirani Poljski, priznava, da je bil določen za šefa preseljevalnega urada na Gorenjskem že pred napadom na Jugoslavijo. Obtoženelec je opisal sestanke med nacističnimi oblastniki, kjer so bili sprejeti sklepi za izselitev Slovencev na Gorenjskem v treh valovih, za kar je bila določena polovica prebivalstva, približno 100.000 ljudi. Za izseljevanje so bila postavljena rasna načela v štirih skupinah, poleg tega pa še politično merilo za ocenjevanje teh skupin. Preseljevalni štab je delal po izkušnjah na Poljskem, kjer je imel naloge izseliti Poljake iz okupiranih krajev.

Obtoženelec je priznal, da je kriv za registracijo 20.000 Slovencev, ki so jih hoteli izseliti iz Gorenjske na Hrvaško. Na tožilčevo vprašanje, zakaj jih niso preselili na Hrvaško, je Glaser odgovoril: »Zaradi tega, ker je bilo to ozemlje, ki je bilo določeno za naselitev po večini že zasedeno po partizanih.«.

Vojni zločinec dr. Friedrich Rainer

Po rodu Korošec, doma iz Št. Vida ob Glini, je dr. Rainer doraščal v oni šovinistični sredini koroškega velenemštva, ki je v letu po svetovni vojni 1914—1918 iznašlo geslo o nedeljivosti Koroške in o »domovini zvestem Korošcu«. S tem geslom je koroško nemštvo v posebni »Domovinski službi« in »Domovinski zvezi« združevalo pripadnike nemških koroških strank, vodilo oboroženo borbo s slovenskimi in jugoslovanskimi vojaškimi enotami, ki so hotele z orožjem osvoboditi koroške Slovence, nato pa pripravljalo in vodilo plebiscitno kampanjo leta 1920.

Velikonemška ideja ni imela nikjer, toliko in tako zagriženih pristašev kot v tistih avstrijskih deželah, kjer sta se dotikala nemški in slovenski ter slovanski življenjski sploh. Zato ni čuda, da je Hitlerjev nacistični pokret s svojo do skrajnih možnosti razvito teorijo o krvni in rasni nadmočnosti nemštva s svojim političnim ciljem izgraditve velikonemškega rajha, kateremu treba neposredno priključiti vse one dežele in pokrajine, ki so bile označevane za »nemška kulturna tla«, našel najbolj fanatične privržence tudi v Koroški. V tej zibelki slovenstva je nemška in nemškutarska mladina že v šolskih klopeh vsrkavala vse ideje velenemštva iz ust in knjig takih svojih učiteljev, kot so med drugi-

mi bili M. Wutte, Perkonigg in drugi Paschinger. S to mladino je doraščal dr. Rainer.

Hitlerjev prevzem oblasti v Nemčiji leta 1933, je tudi njegovim pristašem v Avstriji dal znamenje za napad. Puč proti klerofašističnemu režimu Engelberta Dollfussa pa se je ponesrečil. Dve leti se je trudil bivši centrumaški politik von Papen kot nemški poslanik na Dunaju, da bi izmiril Hitlerjev in von Schuschniggov režim. Leta 1936. je le prišlo med obema do sporazuma in predstavnik avstrijskih nacistov, znani vojni zločinec general Glaiese-Horstenau je kot notranji minister vstopil v Schuschniggov kabinet. Takrat je bil dr. Rainer, ki je bil pozvan k Hitlerju na Obersalzberg, da sprejme njegovo odločno navodilo: biti trenutno popolnoma lojalen do Schuschniggovega režima in skrbeti za kar največji porast nacizma v Avstriji. To naloge so avstrijski nacisti dobro opravili. To bi seveda nikdar ne moglo biti opravljeno, če bi v avstrijskih Nemcih že generacije sem ne gojili vsenemškega razpoloženja. Nacistični trojanski konj v Schuschniggovem kabinetu, na nürnberškem procesu obsojeni in usmrčeni vojni zločinec Seyss-Inquart, je bil le vodnji člen v verigi, ki je Avstrijo z njenim lastnim navdušenim soglasjem povezala v Hitlerjev »tisočletni Reich«.

Pomen zadružnega kmetovanja

Nimam namena govoriti o zadružništvu, kakršno je bilo v zadnjih desetletjih že močno razširjeno po vseh deželah in ki naj bi služilo v pomoč zasebnemu gospodarstvu in ga obvarovalo pred odiranjem in izkoriščanjem. Hočem le nakazati kot praktični kmetovalec čisto na splošno prednosti onega, nekdanjega zadružništva, ki zopet prodira v slovensko kmetijstvo.

Slovenski kmet je pretežno mali in srednji posestnik, ki more donosno izrabiti in uporabljati kmetijske stroje le v zadružnem obdelovanju zemlje. Ne more si nabaviti strojev iz svojih lastnih gospodarskih virov. Če bi jih pa lahko nabavil, bi jih ne mogel na svoji zemlji izrabiti v takem obsegu, da bi se mu stroški izplačali. Brez strojev pa tudi naše kmetijstvo danes ne more uspevati. Ročno delo je predrago, čestokrat zaradi pomanjkanja delovnih sil nepopolno, skoraj povsod pa silno težavno. »Če ne boš drl ti grunta, bo drl grunt tebe!« je star koroški kmečki pregovor. To velja v polni meri še posebno za današnje razmere. Le malo je naših kmetij, ki se morejo vzdrževati samo z donosom zemlje. Če nima posebnih dohodkov iz sadjarstva, iz starega, slučajno prihranjenega lesa, dela v gozdu, sodarstva, vozarstva ali kake druge stranske obrti, naš kmet propada ali pa komaj živi. Že pred desetletji so ugotovili slovenski gospodarski strokovnjaki, da našo kmetijo redita gozd in tovarna. Da pa lahko kmetijo vzdržuje brez izrednih dohodkov tudi v današnjih časih, mora gospodar z vso svojo družino le premnogokrat težko in nečloveško garati. Kateri meščan, ki je mnenja, da je danes na kmetih vsega v izobilju, ve, kaj se pravi oditi ob štirih zjutraj na travnik ali na njivo, vleči in garati ves dan do temne noči. In to se ponavlja dan za dnevom, vse poletje. Pri tem pa si kmečki človek ne more privoščiti niti najpotrebnejših priborov. Poljskih delavcev skoraj ni dobiti, če pa jih najdemo, jih ne moremo plačati. Cene industrijskih in obrtniških izdelkov so se početvorile, ponekod podesetorile; cene kmetijskih pridelkov pa so le neznatno povečane. Seveda delavec in meščan tega ne vidita, ker jih morata tudi sama drago plačevati. Vem, da dobiček ima le mešetar, trot in prekupčevalec.

Večji avstrijski kmetovalci so toliko na boljšem, ker so si mogli v času vojne mehanizirati svoje kmetije in imajo tudi več cenene delovne sile na razpolago, medtem ko je bil slovenski kmet med vojno potisnjen v bedo, iz katere se tudi danes ne more izkoptati zaradi zane-marjanja Slovenske Koroške od strani avstrijskih oblasti.

Delo našega kmeta je v resnici tako naporno, da niti ne utegne čitati časopisa, kaj še, da bi si privoščil kake družne kulturne udobnosti. Ni čuda, da beži

mladina v mesta in zamenja življenje na kmetiji raje z delom v tovarni. Marsikateremu preseda življenje na kmetiji, ker ne vidi v njem drugega kot delo in trpljenje. Ljubezen do zemlje, do polja, do vsega kar raste in cvete, mu zamre v misli, da je jetnik in suženj svoje zemlje. Vendar človek s svojimi razumskimi sposobnostmi ni postavljen v naravo in življenje zato, da postane njih suženj, ampak si more podrediti naravo tako, da mu bo lajšala trpljenje in bo resnični gospodar svoje zemlje. Ni se mu treba vdajati topemu garanju, ki bi mu moglo vzbuditi celo sovraštvo do kmetovanja in bi tako postal izkoreninjenec — kmet brez organske povezanosti z zemljo, če zna najti pravi način dela in pravi odnos do svoje zemlje. Narodi, ki so izgubili to povezanost, so zapisani smrti. Slovenski in vsi slovanski narodi pa so zdravi in silni, ker črpajo življenske sile iz rodne zemlje in prav danes postaja-

jo še silnejši, ker so spremenili odnos do zemlje tako, da niso več njeni sužnji ampak njeni gospodarji v pravem pomenu.

Razmere, v katerih živimo, so nas privedle do jasnega spoznanja, da more prinesiti srečo in osvoboditev iz suženjstva zemlje le zadružno življenje na vasi, ki temelji na skupni pomoči in v skupnem, načrtno usmerjenem obdelovanju zemlje. V zadružnem gospodarstvu ostane kmet lastnik svoje zemlje, z zadružno pomočjo je pravi gospodar na njej, ki ga ne bo uklepala v suženjske okove. Minuli bodo večni prepiri in pravde, ki zagrenjujejo življenje na vasi in trgajo zemljo iz rok kmetovalcev. Kmečki človek pa bo s skupnim delom in v skupnem uživanju izboljšanih sadov postal resnično svoboden in bo šele takrat zopet spoznal lepoto kmečkega življenja. Stroj, ki ga bo v skupnem obdelovanju zemlje lahko povsod uporab-

ljal, bo lajšal njegovo delo in mu obenem izboljšal donos zemlje. V ljudskih državah, kjer je zadružno kmetijstvo v velikem razmahu, se je v kratki povojni dobi donos kmečkega gospodarstva močno dvignil. Kmečki človek je postal svoboden in je pričel živeti srečnejše življenje. Postal je resničen gospodar svoje zemlje, ker mu ne preti nevarnost, da bi ga kapitalistični ustroj gospodarstva pregnal z nje.

Mali in srednji kmet sta v ameriškem agrarnem gospodarstvu obsojena na gospodarski pogin, ker ne moreta tekmo-vati z mehaniziranimi veleposestvi. Prepričana svoji lastni delovni sili brez strojnega obdelovanja zemlje izginjata in gresta pot brezdomnih farmskih delavcev.

V zadružnem gospodarstvu pa se bo kmečki človek izognil vsem tem nevarnostim in bo ostal na svoji zemlji gospodar tudi takrat, če bi je ne mogel obdelovati z lastno silo, ker mu bosta stroj in zadružno delo odvzela večji del napora in skrbi. Kočuški.

..... ajdo seje kmet

»Oh, da bi le ajda obrodila«, si želi vsaka koroška gospodinja. Misli se ji ustavi pri okusnih ajdovih žgancih, ki so na Koroškem skupaj z mlekom ali prižganko vselej, kadar »ajda hrata«, zjutraj, pa tudi mnogokrat opoldne in zvečer na mizi. Stari in mladi jih kaj radi zajemajo. Skrbna kmetica pa računa tudi že z ajdovimi plevami, brez katerih si uspešnega krmiljenja plemen-skih prašičev kar misliti ne more.

Tudi naš koroški čebelar, katerega zaradi njegove spretnosti v reji plemen-skih čebel obdaja velik sloves (iz spodnjega Roža so prodajali čebele prav tja do Belgije in pred stoletji so nemški graščaki in samostani klicali koroške čebelarje kot učitelje na Bavarsko), se zaskrbljen sprašuje, če bo letos ajdova paša kaj »dala«, kajti pridelek medu je kaj v tesni zvezi z rodovitnostjo ajde.

Navsezadnje tudi ajdovce (ajdove slame) ni zavreči, ki, dobro shranjena, daje med rezanico kar dobro krmo.

Pa tudi v industriji ima ajda svoj pomen in se da za marsikaj uporabiti. V Sovjetski zvezi izdelujejo iz nje špirit.

Najlepši kras slovenske zemlje tu in onstran Karavank so prostrana ajdova polja, ki med šmarnimi mašami krasijo njive s svojim cvetom. Ni čuda, da jo opeva celo slovenska narodna pesem. Kdo ne pozna prelepe: »Po Koroškem po Kranjskem pa ajda zori...«, ki smo jo posebno radi prepevali takrat, ko so še hodile k nam na ajdovo žetev brhke Gorenjke.

Ajda ni bila pri nas vedno tako razširjena. Stari kulturni narodi je sploh ni poznali. Njena domovina je v centralni Aziji in jugu Sibiri. Preko ruske zemlje se je razširila tudi k nam.

Kdaj in kako bi jo sejali, da bi nam dala čim več pridelka? Ni lahko odločiti in vsako leto si ponovno stavimo to vprašanje. Ali bi sejali Marjetico ali Alešovo, mogoče Magdalenino ali celo Jakobovo? Katera bo boljša? Težko, zelo težko je zadeti pravi čas setve. Prezgodnji posevek lahko osmodijo južni vetrovi in velika vročina, poznejša prelanko uniči slana. Pravi čas setve bo zadel v vsakem posameznem kraju le izkušen domačin, ki pozna svoja polja in vremenske prilike »kakor svoj žep«.

Da kolikor mogoče ohranimo rodovitno vlago v zemlji, moramo njivo takoj, ko je spravljen prvi pridelek, zorati in posejati. Ajdo je najboljšje sejati v suhem vremenu, tako da se za brano kadi. Za seme moramo vzeti najlepše zrnje, ne pa praznih »babič«.

Hlevski gnoj ajdi ne ugaja. Na svežem gnoju raste prebužno in rada poleže. Na vsak način pa mora imeti zemlja še dosti moči od prej. Prav dobre izkušnje pri ajdi so napravili naši gospodarji z uporabo umetnih gnojil, posebno s superfosfatom. Na 1 ha površine ji damo 300 kg superfosfata in približno 150 kg kalijeve soli. Dušičnatih umetnih gnojil ji iz istega razloga kot hlevskega gnoja ne dajemo. Prav dobro se je obnesel pepel, ki vsebuje kot superfosfat fosforno kislino in kalij kot kalijeva sol. Fosforna kislina znatno poveča pridelek zrnja, kalij pa pospešuje zorenje ter na ta način čestokrat pomaga, da ajda še uide slani.

Pripomniti bi še bilo, kar pa je itak umevno in povsod delamo, da, čim smo ajdo zavlekli z brano, v primeru posebne suše še povaljamo, da pride vlaga iz

doljnih plasti lažje do semena. Globina setve naj bo 1 do 3 cm.

Nadaljnja rast in uspevanje je pri malo kateri rastlini v božjih rokah. Škodljivci, ki pa se jih nam menda letos ne bo treba preveč bati, in vreme odločajo v največji meri o pridelku. Mogoče pa bo le obrodila tudi letos ajda, da bo v prihodnjem letu kašča polna dragocene ajdovega zrnja in ne bo treba otrokom pogrešati teh ajdovih žgancev, kmetici — prašičerjki izdatnih ajdovih plev, čebelarju pa sladkega, v današnjem času dvakrat dragocene ajdovega medu. Takrat pa bomo res lahko zopet zapeli: »Po Koroškem, po Kranjskem pa ajda zori...« K.

==ZAGOSPODINJE==

Mleko nam ne prekupi, če namažemo robce z masčobo.

Mleko se nam ne prismoči, če prej oplaknemo lonček z mrzlo vodo in ga ne obrišemo.

Dišav ne smemo nikoli hraniti v papirnatih vrečkah. Takoj po nakupu moramo vsako vrsto dišave zase spraviti v pločevinasto škatlico ali kozarec in shraniti v suhem prostoru.

Moko hranimo na suhem in temnem prostoru ter jo večkrat presejemo in premešamo.

Surovo maslo ohrani prijeten duh, če ga zagrebemo v svežo nakošeno travo.

Z maslom namazan kruh vzdrži v vročini, ako ga zavijemo v pergament, ki smo ga polili z mrzlo vodo in počakali, da se je odkapal.

Če je jed preslana, jo omiliš, če napneš čisto krpo preko lonca ali kozice, v kateri jed kuhaš, na prtič pa potreseš 2 žlici moke. Pusti tako približno 20 minut, da se moka napoji s slano paro.

GABER:

PATRULJA

Prvi se je oglasil Ivan: »Pozimi sem šel z Jožetom na njegov dom. To je bilo o svetih Treh kraljih, ko je bil najhujši mraz. Skoraj vso noč sva rinila skozi sneg in rečem vama, da sem bil proti koncu že tako utrujen, da sem moral počivati vsakih deset korakov. Kar je bil napreč, rečem Jožetu ker mi je bilo nerodno, da me mora čakati. »Bom že prišel za tabo,« sem rekel. Seveda me ni pustil, ker bi najbrže ostal kar v snegu, in tako se je delalo že jutro, ko sva prišla na njegov dom. Malo sva pojedla, nato pa sva se morala umakniti na podstrežje, ker podnevi ni bilo varno v sobi. Šele zvečer sva prišla zopet dol. Jedla

sva koline, potem pa sem se spravil na peč. Toplota me je kmalu vsega prevzela. Zapirale so se mi oči. A saj vesta, kako spi partizan, kadar je v hiši. Spiš, pa vendar več, kaj se okrog tebe dogaja. Toda kljub temu mi je bilo prijetno kakor še nikoli. V srcu se mi je oglašalo: da bi se mi bila spolnila ta želja. Zunaj je bil oster mraz, da je že podnevi škripalo, ko so ljudje hodili mimo, na peči pa je bilo toplo, da mi je prijetna lenoba ležala v vsakem vlakencu telesa.

»Ali ni hotel ostati?«

»Ni hotel. Rekel je: O polnoči greva, in to je držalo kakor pribito. Ob desetih je sicer prišel k meni in mi rekel, kakor

bi me držal: »Kaj, ko bi ostala še en dan. Morda se je v njem obujala enaka želja kot v meni. Toda take želje je znal on vselej zatreti, zato sem mu odgovoril malomarno, kakor da mi je vseeno: Če hočeš, lahko ostaneva. Nasmehnil se je, nato pa odločno dejal: »Nič, o polnoči greva.« In res me je prišel buditi natančno ob polnoči. Ko sva prišla ven, mi je bilo res vseeno. Zunaj nisi nikoli mehkužen. Pomehkužijo te take izbe, pomehkužijo te tople peči. Ko sem dremal, me je pri srcu neprestano tiščalo: še dve uri, še eno uro, še deset minut. Ko pa sva zopet rinila skozi sneg, se mi je zdelo, da nikoli nisem imel takih želja.

Pograbilo ju je, kakor bi jima lastne misli jemal iz srea. Najteže je sedaj, ko ležijo na topli peči, ko se jih prijemlje dremavica, pa jim neprestano grebe v mislih: Če bo prišla, bomo morali še noč v noč, morda bomo tu samo še kako uro. Najteže je premagati to. Ko bodo zopet v dežju in burji, jih bo sram pred samim seboj.

Zopet je zavladal molk. Tone je ponovno meril debeli tram na stropu. Francetu so se zapirale oči, Ivan pa je prisluškoval ropotu v kuhinji. Zunaj pa je še vedno deževalo in škripale so polk-

nice, ker se je zaletaval vanje veter. Tedaj jim je Nagodeška v velikem, lončnem loncu prinesla mleka. Ko se je na mizi prijetno zakadilo, so vsi hkrati planili s peči. Tone, ki nizkega stropa ni bil vajen, se je z glavo zadel obenj, da se mu je v trenutku napravila debela buška. Ivan in France sta se zakrohotala na ves glas.

Nato so molče natakali mleko v skodelice in pili. Nagodeška se jim je smehljala, da bodo žganci kmalu kuhani. Nenadoma pa se je spomnila župnika in postalo ji je tesno pri srcu... »ti jim dajesh kruha, skuhaš jim večerjo,« je vprašal. »Zločince podpiraš,« ji je očital... Nasmeh na njenih ustnicah je ugasnil. Zaskrbelo jo je, če pridejo ponoči Italijani in obkolijo hišo. Morala bi jih posvariti, da bi odšli. Iskala je besed, pa jih ni mogla najti. Zbadala pa jo je še obljuba, ki jo je dala župniku.

Vrnila se je v kuhinjo. Fantje pa so se znova spravili na peč. Tone je bil sedaj previden in se je sklonil bolj, kakor je bilo potrebno. Gladil si je buško in dejal: »Ne vem, ali je peč previsoka, ali je strop prenizek?« »Oboje,« je rekel France. Ivan pa se je zasmejal: »Ne eno ne drugo, samo neroden si. Ali ne bi bilo žalostno za partizana, če bi se ubil

ŠČEČIN

VELIKA POLJSKA LUKA

Kakor druge države, kjer je oblast v rokah ljudstva, tako si tudi Poljska vsestransko prizadeva, da čimprej odpravi posledice vojne in obnovi svoje gospodarstvo. V tej zvezi ima važno vlogo ščečinska luka, ki je važna prometna zveza Poljske z zunanjim svetom.

Ko so zapihali spomladanski vetrovi in se je Ščečin rešil ledenega oklepa, ki je preteklo zimo zapiral ves tok Odre in njen izliv v Baltičsko morje, je Ščečin na novo zaživel. Ladijski promet v luki je zopet obnovljen in vse kaže na to, da bo letos še mnogo bolj živahen, kakor je bil že lani, ko je šlo skozi to luko na 400 morskih ladij, ne všteti številno rečno brodovje.

Toda tudi pozimi ščečinska luka ni počivala. Zimsko dobo so izkoristili za to, da so izpopolnili pristaniške naprave potrebam ustrezno, ter pripravili vse za novo sezijo. Namesto poprejšnjega enega pilota za vodenje ladij v luko je danes nameščenih 6 poljskih pilotov, število krmarjev, ki jih je bilo poprej samo četvero, se je povišalo sedaj na deset. Osnovan je tudi poseben obalni inšpektorat, uvedeno dežurstvo luških kaptanov v Ščečinu in Svinoustju ter ustanovljen stalni kontrolni urad luških krmarjev.

Hkrati se je povečal tudi pristaniški plovni park. Ščečinska luka ima zdaj že tri vlačilce in ravno toliko motornih ladij, v kratkem pa bo dobila še dve ladiji za pilotiranje. Vse to je omogočilo normalizacijo pristaniškega prometa, hkrati pa tudi potrebno nadzorstvo nad volnim bazenom v luki, na Odri, v Svinoustju in v Pomorjanskem zalivu.

Tehnična oprema luke je tako izpolnjena, da omogoča tudi pristajanje velikih prekomorskih ladij, ki segajo do 7 m pod vodno gladino. V luki je sedaj urejenih 6 km pomolov, ob katerih lahko pristajajo ladje vseh vrst.

Za vskladiščenje blaga je pripravljeno 57.500 kvadratnih metrov popravljenih in delno na novo zgrajenih skladišč. Od tega je 21.500 m² dosegljivih po lastnem železniškem tiru, 36.000 m² pa je dostopnih s tovornimi ladjami. V načrtu je tudi znatno povečanje zmogljivosti tovornih žerjavov. Železniško omrežje povsem zadostuje potrebam.

Vse to je jamstvo, da bo ščečinska luka v letošnji seziji izpolnila načrt in prevzela 1.700.000 ton tovora, kolikor je predvideno po triletnem načrtu. Glavni predmet izvoza preko ščečinske luke je premog, ki ga bodo letos izvozili preko Ščečina 1 milijon ton. Na drugem mestu izvoznega blaga je kalijeva sol v količini 50.000 ton, ki jo je kupila in jo bo z lastnimi ladjami odvažala Belgija. Preko Ščečina bo šel tudi izvoz poljskega cementa. Ščečinska luka je že po svoji legi najbolj primerna za izvoz cemen-

ta, ker ima po eni strani najkrajše zveze s poljsko cementno industrijo, po drugi strani pa s švedskimi lukami. Isto velja tudi za izvoz sladkorja, ki bo obnovljen, čim bodo krite potrebe domačega trga. Ščečinska luka ima tudi najidealnejše pogoje za izvoz sladkorja, ki prihaja iz sladkornih tovarn po vodni poti iz Poznania.

Poleg tega je ščečinska luka tudi najprimernejša za kosovne in množinske tovore pri izvozu in uvozu po morju. Na to kaže sam zemljepisni položaj Ščečina. Ščečin je najbolj zapadna poljska

Budimpešta V LETU 1947

Že v vlaku ob prehodu čez madžarsko mejo opazi popotnik, ki se še spominja predvojne Madžarske, da prihaja v deželo, kjer se je med tem časom zares nekaj spremenilo — spremenilo na bolje. Vsaj eden izmed prvih treh ljudi, ki jih srečaš na meji — ali kontrolor vozniških listov ali uradnik, ki pregleduje potne liste, ali carinik, ki brska po prtljagi — te pozdravi: Szabadzag!

»Szabadzag« pomeni svoboda. To je pozdrav madžarskih komunistov.

Ta pozdrav vas spremlja vse do Budimpešte. Tako pozdravljajo ljudi pred vagoni, ob slovesu in ob srečanju, čitate ga na plakatih in napisih, srečujete se z njim tudi tedaj, ko zapustite vlak in stopite na tla madžarskega glavnega mesta.

Beseda »svoboda« kot pozdrav je bila na Madžarskem preganjana 25 let. V tem času so tudi besedo kot stvarnost pregnali iz dežele. Danes z njo pozdravljajo delovni ljudje: železničarji, postrešniki, šoferji, s katerimi pač kot tujec pridete najprej v stik. Tako pozdravljajo v hotelu, kjer ste se nastanili, prodajalci v trgovinah, kjer kupujete, delavke po tovarnah, ki jih obiskujete uradniki v državnih uradih, do katerih pač imate dostop. Ta pozdrav slišite na ulici, čitate ga na ploščah, nad vrati delavnic in poslopij, izgovarjajo ga oni, ki prihajajo, vidite ga na vsakem koraku od vstopa na Madžarsko.

Seveda pa to ni edini pozdrav. Pogostoma čujete socialdemokratski pozdrav »Baratszag« (Priateljstvo), zategli »Dobro dan vam želim«, pa tudi uglajeni srednjeevropski pozdrav »Poljubiljam vam roke«.

Kakor se je spremenila vsa Madžarska, tako je tudi glavno mesto spremenilo svoje lice. Današnja Budimpešta, skozi katero je divjala vojna in ki se sedaj obnavlja že tretje leto, nikakor ni taista Budimpešta, kakršna je bila pred vojno.

luka, ter ima do zapadnih središč pomorske trgovine najkrajše poti, tako, da je prevoz preko Ščečina najcenejši. Zato dajejo tudi brodolastniki in trgovci prednost ščečinski luki. Hkrati je Ščečin tudi najbolj južno ležeča luka severne evropske obale in ima najkrajše železniške plovne zveze z zaledjem. Zato zavzema Ščečin prvo mesto v izvozni in uvozni trgovini, ki je zainteresirana na čim cenejšem železniškem in uvozni trgovini, ki je zainteresirana na čim cenejšem železniškem in ladijskem prevozu. Ugodno zemljepisno lego Ščečina, povečuje še njegova povezanost po Odri in njenih pritokih kot važnih prometnih žilah. Regulirani in razširjeni tok Odre skupno z Varto in prekopi predstavljajo 700 km vodne poti in veže ščečinsko luko z njegovim bogatim industrijsko-poljedelskim zaledjem, predvsem pa s šlezjskim industrijskim področjem.

Vnanji videz Budimpešte je precej spremenjen. Obe donavski obali — budimska, kjer so bili nekoč dvorci vso noč razsvetljeni z reflektorji, pa tudi donavska, kjer je na prostranosti kavarniških terasah bogato budimpeštansko prebivalstvo prebilo noči pred večerom in jutranjo zoro v morju električnih svetilk — sta sedaj čez noč v temi. Kjer so nekoč stali na budimskem griču dvorci in luksuzni hoteli na paštanski obali Donave, se sedaj rišejo proti nebu njihove ruševine. Ruševine vidimo povsod: v središču mesta in v predmestjih. V Budimu kaže skoraj vsaka hiša sledove vojne. Od mnogih zgradb je ostalo samo pročelje, kjer vidiš skozi vdolbine in okna le ožgane zidove. Namesto starih sedem mostov preko Donave, kjer se je nekoč razvijal živahen promet med Pešto in Budimom, so sedaj le trije, a stebri še stojijo za tri nove mostove.

Ruševine dvorcev v Budimu obiskujejo turisti iz Madžarske in iz inozemstva. Tujci, ki ne vedo, da je prehod skozi ruševine svoboden, pričakujejo pod temi ruševinami »čuvvarje« ki sprva strogo govorijo, da je prepovedano gledati ruševine, a nato za denar sami vodijo skozi porušene dvorane dvorcev. Kažejo nekdanje razkošne sobe za sprejeme, razbita široka kamnita stopnišča, razbite lestence, poškodovane in ožgane kipe Franca Jožefa, Elizabete in Marije Teresije, lepe napise po zidovih, ki so vsi oškodovani in uničeni. Večji del teh napisov je vklesan v kamen. Med njimi napis, da je največjo stavbo pričel zidati 1246. leta kralj Bela IV. Sredi teh napisov so z navadno rdečo barvo napisani novi kakor: »Preiskano, ni več min. Refleks. 26. II. 1945. Gustarov.« Dolg niz zgodovine od Bela IV. do Gustarova, od vladarja, ki je ta del Budima za sedem sto let ogradil od ljudstva in ga rezerviral za dvorjane in plemstvo, pa do moža, ki je po osvoboditvi Madžarske od pre-

TA TEDEN

SE SPOMINJAMO

- 17. 7. 1944 je Vzhodnokoroški odred uničil most v Béli pri Železni Kapli.
- 17. 7. 1945 se je začela berlinska konferenca velikih držav: Zveze sovjetskih socialističnih republik, ZDA in Anglije.
- 18. 7. 1591 je umrl Jakob P. Gallus, skladatelj svetovnega slovesa.
- 18. 7. 1811 je bil rojen William Thackeray, veliki angleški romaniopisec in humorist. Umrl je 24. 12. 1863.
- 19. 7. 1944 so Nemci pričeli veliko ofensivo na IX. korpus NOV in POS.
- 20. 7. 1926 je umrl eden voditeljev Bolševiške partije F. F. Džerdžinski. Rojen je bil leta 1877.
- 20. 7. 1304 je bil rojen Francesco Petrarca, veliki italijanski pesnik.
- 21. 7. 1880 je bil rojen Milan R. Štefanič, zvezdoslovec in češki patriot.
- 21. 7. 1940 je bila v Litvi, Latviji, in Estonski proglašena sovjetska oblast.
- 21. 7. 1811 je bil rojen v Zagrebu hrvatski dramatik Dimitrije Demeter.
- 23. 7. 1919 je bila ustanovljena v Ljubljani slovenska univerza.
- 24. 7. 1905 je umrl pisatelj Janez Trdina.

bivalcev tega dvorca osvobodil dvor min in omogočil pristop v ta predel Budima vsem ljudem...

Na nekem trgu blizu obale Donave so nekdanji gospodarji Madžarske postavili spomenik enemu izmed najbolj črnih figur v madžarski zgodovini, krvoločnemu Verbőczyju, ki je v 16. stoletju zadušil vstajo madžarskih kmetov, njihovega vodjo Dožo obsodil na smrt na razbojnim železnem prestolu in dal nove zakone o suženjskem položaju kmeta. Verbőczyjeva figura leži danes okajena z dimom na tleh, a na najvidnejšem mestu je Doževa slika.

Cvetje in zelenje, ki so ga nanosili napredni Madžari ob Doževo sliko, je izraz mišljenja večine Madžarov.

V madžarski prestolnici živita dva svetova: predstavniki nove Madžarske, ki še niso zlomili ostankov stare Madžarske, in trdoživci preostanki stare Madžarske, ki verujejo da je nova Madžarska samo začasna optika a ne sila, ki bo rasla in se krepila, dokler nekega dne popolnoma ne zmaga...

na peči? Samo pomisli. Ko bo konec vojne, ne bo ne tega ne onega. Padel je, bomo govorili. Zate pa bomo rekli: Na peči se je ubil. Partizan, pa se ubije na peči, ha, ha, ha.

Vsi trije so se smejali. France pa je rekel:

»Že dolgo se pripravljam, da vržem stropo dol in da zvišam hišo. Hoje za hlode sem že posekal.«

Misli so mu pohitele v tiste dni, ko je bil še doma, je skoraj vsak večer prihajal sem vasovat in tudi ob nedeljskih popoldnevih je mnogo ur prebil pri dekletu. Teh ur se je pozneje nešteto-krat spominjal. Pozimi je Nagodeška sedela v zapečku, ona dva pa na klopi.

Najrajši bi se bila spravila na drugo stran klopi, da bi se bila skrila skrbnemu materinemu očesu, pa sta se bala zamere. Stari ljudje so tako občutljivi. Hotela ju je imeti pred očmi, ne da bi ju nadzorovala, temveč, da se je mogla pogovarjati z njima. Govorili so o živini, o cenah lesa, o letini, o tem, kako bi se dal izsušiti travnik, ki ga je zamakal potok, in o drugih gospodarskih stvareh. France jima je razkladal svoje načrte. Nagodeška mu je prikimala in sama

pri sebi hvalila njegovo gospodarsko razsodnost. Potem je pravila, kaj vse je hotel napraviti njen stari, pa mu je pre- zgodnja smrt preprečila načrte. Pravila mu je tudi o njegovi smrti in kako se je potem na gruntu morala sama mučiti. — France in Anica sta jo poslušala le na pol. V mislih sta imela svoje pogovore, ki niso bili prav nič gospodarski. Iskala sta se z očmi in se drug drugemu nasmihala. Nagodeška je videla njuno nasmehanje, pa se je delala, kakor da ni ničesar videla. Seveda ni vselej razumela njunega nasmeha, ki je pomenil: Saj bo mati kmalu zaspala in potem bova sama s svojimi mislimi in se bova lahko pogovarjala o vsem, kar nama leži na srcu. In ko je Nagodeška čez nekaj časa kar nenadoma zmanjkalo, sta se pomenljivo spogledala, se pomaknila tesno drug k drugemu, da jima je kri vroče zaplala po žilah. Kdaj pa kdaj je Franceta imelo, da bi jo divje prižel nase, pa mu je pomenljivo namignila na zapeček in moral se je nalahno skloniti k nji, da ni zaškripala stara klop, ko ji je ukradel poljub. Da bi ju mati ne slišala, sta govorila šepetaje. Včasih se je nenadoma prebudila in ko sta se čez nekaj časa ozrla na zapeček in se srečala z njenimi očmi, jima je kri še bolj zali-

la obraz. Razmaknila sta se in če sta se držala za roko, sta se hitro spustila. Včasih sta šla na drugo stran klopi, ko je zaspala, toda če ju je nenadoma porihčala, kje sta, sta bila v hudi zadregi. Tako se jima je porodila misel, da bi bilo najbolje, če bi mogla na peč. Mati bi ju imela pred očmi in vendar bi ju ne mogla presenetiti, če bi se preveč tiščala drug drugega, ali če bi se držala za roko. In med nekim pogovorom je France dejal: »Vaš strop bi bilo treba dvigniti. Kadar se človek spravi na peč, še sedeti ne more, tako nizko je.«

»Da«, mu je pritrdila. »Že Tine je večkrat dejal, da bo dal stropo dvigniti. Prekmalu je umrl in ni mogel napraviti, kar se je namenil. Boš pa ti nadaljeval, kjer je on nehal.«

»Mislim, da bi lahko že v jeseni vrgli stropo dol. Hlode pripravim že sedaj, da bo les suh.«

Teh pogovorov se je v partizanih mnogokrat spominjal. Kadar ga je razjedalo domotožje po mirnem kmetiškem življenju, je vselej delal načrte za po vojni. »Ko se vrnem, bom takoj dal vreči stare stropo. Hlodi se bodo med tem časom dobro posušili.«

Tudi sedaj, ko ga je težila misel, da bo moral nazaj v noč in dež, je dejal:

»Ko se vrnem iz gozda, bom takoj dal podreti te nizke stropo.« In rahel nasmeh mu je legel na ustnice, ker se je spomnil, kako sta se z Anico hotela skriti materinemu očesu. Ne, tega, potem ne bo treba, takoj napravijo ohcet, da bo devet vasi naokrog govorilo o tem. A morda bo imel hčer, ki se bo čez leta hotela prav tako skriti materinemu očesu. kakor sta se skrivala z Anico...

Tone je dejal: »Da, strop bo treba dvigniti, da se bo dalo na peči sedeti. Toda ti boš utegnil bati na peči samo, kadar te bo mučil protin. Tokrat pa ne boš sedel, temveč boš ležal, da bo prišla toplota do vsake koščice.«

»Da«, mu je France pritrdil. »Če te takole moči noč za nočjo, se moraš nalezti boleznii.«

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitsl, Wien XVI, Ottakringstrasse 83. — Glavni urednik: dr. Franci Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Poštomatna uprava: Celovec (Klagenfurt), Volkermarktstrasse 21/I. — Tiska: »Globus«, Zeitungs- Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3-5.